

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

Denizli

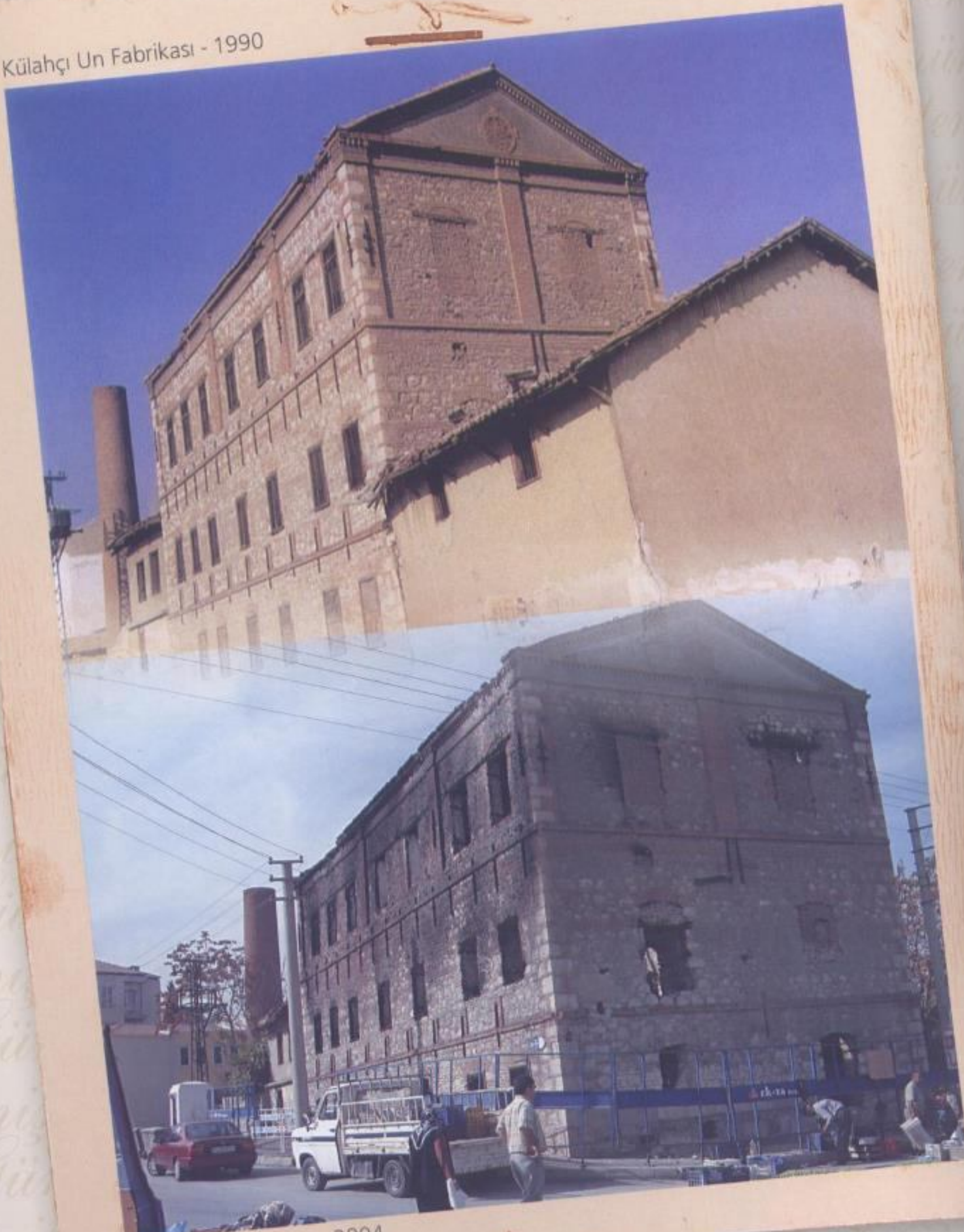
Yerel Tarih ve Kültür Dergisi

Sayı: 4 (Ekim-Kasım-Aralık 2004)

- Denizli'de Güreş
- Eczacı Kadri Özbaş
- Denizli'de Nüfus Gelişimi
- Dr. Abdi Asal
- Denizli'li Mühendisler
- Denizli Belediyesi'nin İlk Kadın Meclis Üyeleri
- Denizli'de Demircilik Sanatı

Külahçı Un Fabrikası - 1990

Külahçı Un Fabrikası - 2004

Vakıf Adına Bir Kaç Söz...

Sevgili okuyucular,

Denizli'nin kültürel mirasını günümüze taşımak ve geleceğin Denizli'sine katkıda bulunabilmek amacıyla yayına başladığımız dergimizin bu sayısında, ulusal ve uluslararası alanda eğitim ve sporda kültürel tarihimize mal olmuş başarılarımızı ve bu başarıları bizlere kazandıran kişileri yeniden hatırlamak istedik. Amacımız, geçmişte Denizli'nin gururu olan bu başarıları yeni nesillerimize aktararak unutulmasının önüne geçmek ve bu sayede yeni başarıların kapısını açmaktır.

Bu sayımızın dosya konusu "güreş". Asırlar boyu ata sporumuz olan ve uluslararası alanda şampiyonluklar kazandığımız güreş sporunda Denizli'mizin çok özel bir yeri vardır.

Dünyaya nam salan efsane güreşçilerimizin Kurtderelilerden, Yaşar Doğulardan sonra başarılarımızı devam ettiren, şehrimizin yetiştirdiği Bayram Şit, Hasan Güngör ve daha nice güreşçilerimiz ve onların değerli hocaları Hasan (Hoca) Periz ile gurur duyuyoruz.

Türk'ün gücünü dünyaya duyuran bu sporcularımıza Denizli olarak hak ettikleri yeri sunmalıyız. Aldıkları ödüllerin, madalyaların ve formların kurulacak bir müzede kamuya mal edilmesi gerektiğine inanıyoruz. O dönemin başarısını temsil eden güreş ile ilgili bir heykel yapılması ve Bağbaşı Belediyesi tarafından yapılan Hasan Güngör Spor Tesisi'nin yanında, caddelere isimlerinin verilmesi bu başarıları ölümsüzleştirerek gelecek nesillere taşıyacaktır. Tüm bunlardan fazlasını hak eden bu özverili ve başarılı sporcularımızı minnetle ve saygıyla anıyor, kendilerine bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Bu sayımızda ele aldığımız diğer konu, ulusal kalkınmamız için ulu önder Atatürk'ün başlattığı eğitim seferberliğinin ilk yılları olan 1930-1940'larda, Denizli Lisesi'nin başarılarıdır. Rahmetli babam, başarılarından onur duyduğu sınıf arkadaşlarından sık sık bahsederdi. Ömer İnönü'nün, babası devrin Cumhurbaşkanı İsmet Paşa'ya yazdığı söylenen mektupta "*Denizli Lisesi'nden gelen 6 öğrencinin İstanbul Teknik Üniversitesi'ne girişte kendisinden daha başarılı olduğunu*" bildirmesi, o dönemde Denizli Lisesi'nin başarısının bir göstergesi olmuştur.

Biliyoruz ki geçmişteki başarılar gelecekte yeni başarıların tetikleyici olacaktır. Bilimde, sporda, sanatta ve her branşta geçmişin başarılı kişilerini örnek alan gençler çıkacaktır. Sizlerden de gelecek anılar ve bilgilerle, gelecek sayılarımızda da bu yazılarımızı sürdürmeyi ümit ediyoruz.

Geçmiş kültürümüzü bu güne taşıırken geleceği de hayal etmeli ve yaratmalıyız diye düşünüyoruz. Özellikle gençlerimizin, ileride şehrimizin yapılanmasında katılımcı olmalarının yararına inanıyoruz. Akılcı düşüncelerini, şehrimizi gelecekte nasıl görmek istedikleri, gelecekle ilgili yapabilecekleri bizimle ve dergimiz aracılığıyla tüm Denizli ile paylaşmalarını istiyor, konuyla ilgili oluşturacağımız platforma katılımlarını bekliyoruz.

Yukarıda değindiğimiz tüm konularla ilgili paylaşımlarınızın özenle değerlendirileceğini bildirirken, dünyaya, ülkemize barış ve huzur dolu yeni bir yıl diliyorum.

M. Ali Abalıoğlu
Mütevelli Heyeti Başkanı
Cafer Sadık Abalıoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı

Geçmişten Günümüze
DENİZLİ
Yerel Tarih ve Kültür Dergisi
(Üç aylık dergi)

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

Adına
İmtiyaz Sahibi
M. Ali Abaloğlu

Koordinatör
Aycan Ünlü

Genel Yayın Yönetmeni
Ömer Gökmen (Sorumlu)

Yayın Danışmanı
Prof. Dr. Önder Göçgün

Editör
Süleyman İnan

Yayın Kurulu
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Faruk İnceoğlu
Coşkun Önen
Süleyman İnan
Metin Türkteş

Grafik Tasarım Uygulama

MacArt

GRAFİK • BASIM • TANITIM

Tel: 0.258.265.96.24
www.macarttanitim.com
e-mail: info@macarttanitim.com

Baskı: Çağrı Ofset

Kapak Fotoğrafı
Beylerli - Çardak
(Fotoğraf Mehmet Çakır'a ait)

Yazışma Adresi

Geçmişten Günümüze
DENİZLİ Dergisi
Cafer Sadık Abaloğlu
Eğitim ve Kültür Vakfı
İstasyon Cad. No:6 20100 DENİZLİ
Tel:0.258. 265 11 10
www.abalioglu.com.tr/dergi.htm

Yazarlar, yazıtların yasal sorumluluğu üstlenmektedir.
Gönderilen yazılar, geri gönderilmez.
Dergide yayımlanan yazılar ve dokümanların
bir kısmının veya tamamının her hangi bir
ortamda yeniden yayımlanması için
izin gerekmektedir.

Merhaba

Sevgili Okurlar,

Güreş dosyamızı sunarken, ben de yıllar öncesine giderek, Hasan Güngör'le ilgili, hiç unutamadığım bir anımı anlatacağım. Bunu, gerçek sporcu ruhunun nasıl olduğunu gösterdiği için, günümüz genç sporcularına bir şeyler anlatır umuduyla anlatmak istiyorum.

Benim ilköğretim dönemin, babamın memuriyeti dolayısıyla lojmanda oturduğumuz için, Sümerbank'ta geçti. O dönem aynı zamanda Denizli Güreşinin altın dönemiydi. Sümerbank, güreşe sponsorluk ettiği için, bir çok güreşçiyi kadrolarında bulundurur, dolayısıyla tüm idmanlar ve müsabakalar da Sümerbank salonunda kurulan minderde yapılırdı; zaten o zaman, kapalı salon müsabakalarının ve düğünlerin yapılabildiği, Denizli'deki tek salon da oydu. Bu nedenle, biz Sümerbank'ta oturanlar, bütün idman ve müsabakaları izlemek olanağına sahiptik.

Yanılmıyorsam Türkiye Şampiyonası yapılıyordu. Uşak veya Afyon takımında Hasan Güngör'ün sıkletinde güreşçi olmadığı için, formalite gereği mindere, güreşi henüz bırakıp antrenör yardımcılığı yapan yaşlıca bir güreşçiyi çıkardılar. Tabii ki güreş, başlar başlamaz, bir kaç saniye içinde "Pes" le sonuçlandı ve hakem Hasan Güngör'ün elini kaldırarak galibiyetini ilân etti. Fakat, tam o sırada iki güreşçi birbirine girdi ve Hasan Güngör yere düştü, minderden uzakta oturanlar güreşçilerin kavgaya tutuştuklarını zannederek heyecanlandılar ve bağırışmaya başladılar. Ben, hemen minderin önünde olduğumdan olayı yakından görmüş ve anlamıştım: evet, aslında iki pehlivan kavga ediyorlardı; ama, saygının, asaletin, alçakgönüllülüğün, yüksek ruhluluğun kavgasıydı bu... Yaşlı pehlivan, takdir hisleriyle, âni bir hamle yaparak Hasan Güngör'ün elini öpmek istedi, Hasan Güngör son anda ne olacağını kavrayarak, elini kurtarmak için dizlerinin üzerinde kendini yere attı ve karşı bir hamleyle diğerinin elini öptü, sonra da birbirlerine sarıldılar. Her şey bir kaç saniye içinde olup bitmişti. İki pehlivan, asıl güreşte yapamadıkları oyunları, bu asil güreşte yapmışlardı; hem de, *kløden* de, *sallodan* da, *kündeden* de daha ustaca...

Madalyaları, aslında oldukları gibi, küçük küçük birer metal parçası olarak görmeyişimiz bundandır...

Saygılarımızla.

İçindekiler

Eczacı
Kadri Özbaş
Prof.Dr. Önder Göçgün

Sayfa 4-9

Bilgi Bankası
Denizli'de Nüfus Gelişimi
Yard. Doç. Dr. Süleyman İnan

Sayfa 10

**Güreş
Dosya**

Sayfa 11 - 23

**Denizli'nin
Doğal Güzellikleri**
Dr. Vedat Özaltun

Sayfa 24-25

**Onlar, Seçilme
Haklarını
Kullandılar**

Zerrin Özirs Öztan

Sayfa 26-29

**Denizli'de
Demircilik
Sanatının Dünü,
Bugünü**
Öğr. Gör. Metin Türkteş

Sayfa 30-32

**Şehir, Ufuk, Kültür
ve İnsan**
Prof. Dr. M. Ali Ünal

Sayfa 33

**Arşivden
Bir Belge**
Yard. Doç. Dr.
Süleyman İnan

Sayfa 34-35

**Denizli'li Mühendisler
İstanbul Teknik
Universitesi'nde
Denizli'ler**
Prof. Dr. Necati Inceoğlu

Sayfa 36-38

Denizli Lisesi
Coşkun Önen

Sayfa 39-41

Bir Kıbrıs Gazisinin
Kıbrıs Barış Harekatında
15 Sıcak Günü
Ercan Haytoğlu

Sayfa 42-43

Denizli Tarihine Not Düşme Adına
Eğreti Gelinler
Öğr. Gör. Şerif Kutludağ

Sayfa 44-45

Dr. Abdi Asal
Ömer Gökmen

Sayfa 46-47

**Denizli'den
İnsan Manzaraları**
Süleyman İnan

Sayfa 48

Denizli'den Yetişen Değerler (2):

Eczacı Kadri Özbaş ve Gerçekleştirdikleri

Prof. Dr. Önder BÖĞGÜN*

Doğup, büyüdüğüm Denizli'mizde kendisini yakından tanımak ve bu satırlarla tanıtmak bahçiyarlığına eriştiğim merhum, Kadri ÖZBAŞ; merhum babam Salih BÖÇGÜN ile yıllar boyu süren dostluk münasebetleri içinde idi. Babamın, eski Denizli-spor'un oyuncusu, kaptanı ve hocası olarak sporun tam içinde ve ortasında bulunması; merhum Kadri ÖZBAŞ'ın da spora olan derin ilgisi, bağlılığı, ayrıca her ikisinin de sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerde Denizli'ye hizmet aşkı ile dolu olmaları, yıllar önceasına dayanan köklü dostluğun, arkadaşlığın kurulmasında ve devamında büyük rol oynamıştı.

Merhum Kadri ÖZBAŞ, "Denizli ve Mülahakatı Hakkında Düşüncelerim ve Görüşlerim" (Denizli-1954) isimli "Tanıtma Broşürü" niteliğindeki küçük eserinde, bizzat kendi kalemyle kendisini şöyle tanıtır ve gerçekleştirdiği mesleki hizmetlerin bir kısmını, şu satırlarında dile getirir.

Adım ve Soyadım : Kadri ÖZBAŞ
Doğum yerim ve yılım: Denizli, 1900
Mesleğim : Eczacı
Babam : Fincacı ve tıccar Hacı Ali
İkametgâhim : Yücebey Mahallesi, Hükümet Caddesi No: 1 DENİZLİ

İlk tahsilim, - Denizli Merkezindeki- Çaybaşı Mehtabı'nda ve Orta tahsilimi de, aynı Denizli'de İsmaili oldum. 1916 yılında - İstanbul- Eczacı Mektebi'ne girerek, 1919 yılında mezun oldum. 1 Kasım 1920 tarihinde, Denizli Müminler Hastahanesi Eczacılığı'na tayin oldum. İstiklal Mücadelesi'nde, Denizli'deki Askerî ve Sivil Hastahaneler Eczacılığı'na yaptım.

1921 yılında, Annem Hacı Hacı İbrahim'in kızı ile evlendim. Hayatım iki erkek, dört kız olmak üzere, altı evliden vardi.

1920 yılından bu güne (1953'e) kadar ocağığ müdür zana, Denizli Müminler Eczacılığı'na yaptım. Bu 33 senelik zaman içerisinde, hiçbir an vazifemi aksatmadım. Geçmiş günümüzdeki meslek avadleri hakkında ilk eczacı olarak çalışarak, (25) yaşlıktan başlayarak suretiyle hâlen (1953'te) 140 yaşında olan Denizli Müminler Hastahanesi eczacı işlerini, İstanbul'daki (Mektebi) başardım. hiçbir zaman müdür sıdını bırakmadım ve defalarca İstanbul'da, müdürlüğümde bulunanlar ile çalıştığım sebebiyle, bu 33 sene müdürlüğünde bir hastahane'de çalışmamın ne denli büyük olduğunu bildiğini söyleyebilirim (Mektebi) hastahanesi (s.1-2)

Tanıtma Broşürü

Denizli ve Mülhakatı hakkında
Düşüncelerim ve Görüşlerim

KADRI ÖZBAŞ

— Eczacı —

— 1954 —

(Denizli)

Dizildiği yer :
Mehmet Özbaş Mürettephanesi

Merhum Kadri ÖZBAŞ; asıl mesleği olan eczacılık çalışmalarının yanı sıra, tam bir "cemiyet adamı" hüviyetiyle de, şehrimize çok değerli hizmetlerde bulunmuş mümtaz bir şahsiyet olarak, Denizli'nin önde gelen isimleri arasındaki şerefli yerini almıştır.

Bu hizmetleri ile ilgili olarak, -diğer seçkin isimlerin yanı sıra, özellikle kendisinin- gerçekleştirdiği çalışmalar ve 1920'li, 1930'lu, 1940'lı yıllarda Denizli'mizde yapılan sosyal, kültürel, sportif faaliyetler, dernek kurma, sağlık çalışmaları ve beldeye yönelik ağaçlandırma, aşılama ...vb. hizmetleri hakkında da, gene kendi kalemyle şunları kaydeder:

"Denizli'de içtimaf (sosyal amaçlı) hiçbir teşekkül (demek, kurum, sivil toplum örgütü) yokken, arkadaşlarımla Denizli Bilgi ve İdman Yurtları Nizamnamesi (Tüzüğü) mütevazî evimin ocağı başında hazırlanmış ve bu suretle, memlekette sosyal ve spor hayatının - resmî- temelleri atılmıştır. Bilgi ve İdman Yurtları, Çaybaşı'ndaki Eski Mektep ve sonra Ziraat Müdürlüğü Teknik Mücadele İstasyonu olan binada faaliyette iken; Türk Ocağı'nı, ikinci defa olarak Denizli'de kurduk. Ve mezkûr (adı geçen) binada, Şehir Kulübü nâmı (ismi) altında derneklere bar (içkilî yer) olmadan üye kaydetmek suretiyle çalıştırılırdı. Bu suretle demeklerin idare heyetleri de, kendi amaçlarına doğru faaliyete geçerek, memlekete nâfi (faydalı) toplantılar yapıldı, konferanslar verildi.

Millî Mücadele'nin ikinci senesinde (1924'de) Fukaraperver Cemiyet (Yardımseverler Derneği)'ni arkadaşlarımla kurmak suretiyle, memleket fakirlerine bir hayli zaman yardımda bulunuldu.

Aynı zamanlarda çalışan Muallimler (Öğretmenler) Birliği, İctimaf (sosyal) İşçi ve Çiftçi Birliği ve Kunduracılar Cemiyeti gibi bazı esnaf cemiyetleri (demekleri)'nin çalışmalarına düzen vermek ve memlekete dahi nâfi (faydalı) hizmette bulunulmak üzere müşterek (ortak) çalışmak amacıyla bir Cemiyetler (Dernekler) Birliği kurmak için ilk teşebbüse geçmiş idik. Ayda bir toplantılar yapılmak suretiyle, alınan kararların talbikiyle (uygulanmasıyla) memlekete hizmet etme işinde muvaffak olduğuma kânilim (başarı kazandığıma inanıyorum).

Yukarıdaki memleket hizmetini ifâm (yerine getirmem) sırasında, kısmen müşterek (ortak) çalıştığımız (1953'de) emekli Maarif Müdürü Talât Saracoğlu, Emekli Nafia (Bayındırlık) Yüksek Mühendisi Tefvik Sunatepe, Milletvekili Fikret Başaran, emekli öğretmen Murat Gürsoy, öğretmen Nesim Gürsoy, Lise Kütüphane Memuru Naili Başöz ile İzmir'de Baytar (Veteriner) Müdürü Ahmet Rifat Haznedaroğlu'dur.

Spor hayatında ise, 1925 ve 1926 yıllarında, kulüplerin fazlalaşmasının daha verimli olacağı düşüncesiyle Denizli İdman Yurdu'ndan ayrılan arkadaşlarla üç kulübün daha kurulmasıyla mıntika (bölge) takımı kurmak üzere evvelâ İdman Birliği nâmı altında birlik tesis olunmuş (kurulmuş) ve bu çalışmakta iken, merkeze bağlı Denizlispor mıntikası kurulmuştur.

Bağcılar ve Tütüncüler Birliği ve Bağları Koruma Teşkilatı kurmak suretiyle, memleket çiftçilerinin hukukunu korumak ve mahsulâtın (ürünün) bol ve iyi kalitede yetişmesi ve bağların korunması için çalışılmıştır. Bu işlerdeki arkadaşlarım İbrahim Özhan, Hasan Akşit, Ahmet Yalçın, Mustafa Aydın, Necati Dinçer ve İzzet Altınalp'dir.

Memleketin aydınlanması ve sanayi bakımından ilerlemesi için, Hayrettin Karamil ile düşünerek, on kişilik Elektrik Komandit Şirketi ilk olarak kuruldu. Ve imtiyazı aldıktan sonra, muhtelif safhalar geçirerek Belediye'ye devredildi.

Ayrıca; Denizli'de Kızılay ile Çocuk Esirgeme Kurumu ve İktisat Bankası Kurucularındanım. Tayyare Cemiyeti ve diğer sosyal teşekküllerin idare heyetleri (yönetim kurulları) ve reisliklerinde bulunmak suretiyle memleketime hizmet ettim. Bilhassa 1920'den 1953'e kadar spor teşkilatında Reislik, İkinci Reislik ve Bölge Müdürlüğü yaptım.

Denizli Halkevi'nin Spor, Köycülük Kolları'nda çalıştığım gibi, Köycülük Kolu Reisliği'nde bulunduğum sırada, Şemikler köyünde Ağaç Bayramı yaptırılmak suretiyle bir kavaklık tesis olunmuş ve Aşı Bayramı da gerçekleştirilerek, Karcı yolundaki Ahlat armutları ile nümüne olarak, Eskihisar köyünde de bazı ağaçlar aşılattırılmıştır. Bilecik'ten şahsen temin etmiş olduğum on bin adet dut fidanı da halka dağıtılmıştır. Bütün köylere gitmek suretiyle yaptığımız sosyal, sağlık ve kültürel hizmetlerden bahse (söz etmeğe) lüzum görmüyorum.

Soldan sağa, Kalle Nail ErgünÖz (Rahmetli), Pfizer müesseseli Nihal Düzgün (Rahmetli), Ecz. Kadri Özbaş (Rahmetli), Kalle Ahmet Özdemir

yapamamaktayız. Bu işin de ele alınarak tekâmül ettirilmesi (olgunlaştırılması) ve dokumacılarımızın refaha kavuşması, dolayısıyla memleketimizin inkişafa (gelişmeye) yol açılması;

8) Çalışkan olan köylümüzün çalışmasından, verimli olan topraklarımızın veriminden, topraklarımızın neye daha elverişli olduğunun mütehassıs (uzman)lar tarafından telkiki;

9) Köylerimizin ekserisinde (çoğunda) kendi kabiliyetlerine göre tatbik edilmekte olan halıcılık, kilimcilik, bıçakçılık, dokumacılık, hambezciilik sanatlarının da teşkilâtlandırılması (organize edilmesi) suretiyle inkişafına (gelişmesine) yol açılması ve Birlikler, Yardımlaşma Sandıkları kurulması, Hükümet'len alınacak yardımlarla bütün köylerimizin, günün şartlarına uygun hâle getirilmesi, köylümüzün refaha kavuşturulması;

10) Bazı köylerde ağaç diktirilmesi, ağaçların aşılattırılması suretiyle köylüye gelir temin edilmiştir. Bunun daha da geliştirilmesi ve bilhassa Honaz ve Karıcı halkına meyva ve aşıtlı fidanların gelir kaynağı olması girişimlerinde bulunulması*;

olarak sıralanmıştır.

Son derece mütevazı, hoş görülü, sevecen, kimseyi kırmayan ve kırmak istemeyen, kâmil, olgun bir şahsiyet olan ve gönülümde, "Kadri Bey Amca" ismi ile her zaman hürmelkâr, saygın bir yer tutan merhum Özbaş; sağlık başta olmak üzere, hemen her konuda her başı sıkışana yardım elini uzatan, -eski ifadesi ile- "hâmi -i Denizli" (Denizli'nin koruyucusu) isimlerindendi. Eczanesinin genişinde, tanısın tanımısın, herkesin elini sıkır, biz küçüklere elini öptürür, başımızı okşar, sever, derslerimizi sorar, "okuyup, büyük adam olmamızı, memlekete millete hâdim (hizmet edici, faydalı) insanlar olarak yetişmemizi, bilhassa Atatürk'ü sevip, unutmamamızı ve hep onun gösterdiği yoldan gitmemizi" öğütlerdi.

Rahmetli babamın, 1955'li, 60'lı yıllarda bana, O'nun için:

* - Yaşı, ne kadar ilerlemiş olursa olsun; hâlâ, çocuk safiyeti (sahlığı) içinde kalmasını bilen, tertemiz, pınl pınl ve içinde zerre kadar arniyet, kötülük beslemeyen Kadri Bey, Denizli'mizin sembol isimlerindendir. Herkes ve hususiyile (özellikle) siz gençler, Kadri Bey gibi nümüne- i timsal (örnek) kimseleri, kendinize model ittihaz etmelisiniz (örnek almalısınız).

Denizli'li gençleri, birer tembelhane hüviyetindeki havasız, pis kahvehane küşelerinden spor sahalarına ve ayrıca büyük Atatürk'ün direkleri ve yol göstericiliği ile Denizli'mizde Kadri Bey'in de büyük çabalarıyla kurulan ve faaliyetlerine devam eden Türkocağı ile Halkoğlu şubelerine gidip kültür, sanat faaliyetlerine katılmalarını temin etmek yolunda birliktelikte çok gayretler gösterdik. O'nun bu hizmetlerini her Denizli'linin şükran yâdelemesi (anması) ve Kadri Bey'e hürmette zerre kadar kusur göstermemesi (cabeder) dediğini bugün söylenmiş sözler gibi çok iyi hatırlıyorum.

Bu satırların kaleme alındığı sırada Denizli'de Tuncay Eczanesi'nin sahibi olarak baba mesleğini sürdüreren Sayın Gölây Üzbaş hanım ile oğlu İktisadî, Ekonomist Tuncay Bey kardeşimiz ve hayatta olan bütün aile fertleri; bilyesine değerli bir babaları, dedeleri olduğu için ne kadar sevinsekler, övünseler ve Denizli'miz de, sırasından çıkardığı - öncelikli yazımızda konu ettiğimiz - merhum, millî kahraman Fahri Akçakoca ve şimdiki andığımız eczacı Kadri Üzbaş ..v.b. diğer isimlerle ne kadar gurur duysa yeridir.

Sonuç olarak, merhum Kadri Üzbaş; eczacılığının yanısıra, tam bir yardımsever, gönül adamı oluşu ve plânlamacı, programcı, hüviyetli de şehrimizin gelişmesi, Denizli halkının köylüleriyle kentlileriyle refah düzeyinin yükselmesi, daha iyiyeye, güzele ulaşması, herkesin beden ve ruh sağlığının gelişmesi, özellikle gençlerin, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş hedefler doğrultusunda daha iyi yetişmeleri, memleket sevgisiyle dolu olarak bilim, kültür, sanat ve sporla uğraşmaları noktasında, 1950'li yıllar Denizli'sinin sınırlı şart ve imkânları içerisinde bile kısa, orta ve uzun vadede gerçekleşmesini arzu ettiği hedefleri göstermiş bir "vizyon adamı"dır.

K I Z I
Eczacı Sayın Gölây Üzbaş'ın vefatı bilgilere göre; "merhum babası Kadri Üzbaş, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan büyük oğlu Cahit Üzbaş'ı ve eğitimlerini sürdürülen kızlarını ziyaret için, Kurban Bayramı vesilesiyle 1965 yılı Nisan ayı başında İstanbul'a gider.

Bayram'ın son günü, Cuma namazına katılmak için evden ayrılır. Namaz öncesi traş olmak üzere bir berbere gider. Bu sırada lenaleşir ve çevrede bulunanlar tarafından, bir taksiyle Beyoğlu İbnyardı Hastahanesi'ne götürülür.

Yapılan bütün müdahalelere rağmen kurtarılamayarak, 15 Nisan 1965 Cuma günü hayata gözlerini yumar.

Genazesi, 18 Nisan günü şehrimize getirilir. Öğle namazına müteakip, kababalık bir kahvaltıda, Denizli Eski Kabristanı'na defnedilir."

Vefatı, Denizli'de büyük üzüntü yaratan merhum Kadri Üzbaş hakkında, Sayın, Erol Üzbaş'ın sahibi bulunduğu Denizli gazetesi şu haberi yayınlıyor:

"Ömrünü yıllarca bu şehrin sosyal ve çeşitli hizmetlerine vakfeden Eczacı, Sağlık Eczanesi sahibi

Kadri Üzbaş'ın eni vefatı (vefat), kendisini sevenler ve bütün Denizli'liiler üzerinde derin bir teessür uyandırmıştır.

33 yıldan fazla Devlet Hastahanesi ve bu arada bilâfişle (aralıksız) sosyal demeklerde yaptığı hizmetleri, unutulmaz bir hâtrâ olarak daima yaşadılacaktır.

Bilhassa Çocuk Esirgeme Kurumu ve Türk Hava Kurumu değerli bir üyesini kaybetmekten mütevellid (dolay) derin bir mâlem havası içindedir. (...)

Kadri Üzbaş, Denizli'nin nadir yetiştirdiği müstesna bir insandır. Gerek şahsiyeti, gerek karakteri ve gerekse iyi insan olma vasfı, kendisine karşı olan sevgi ve sempatiyi arttırmıştır.

Allah garî garî rahmet eylesin ve nur içinde yatsın."

Türk Hava Kurumu Denizli Şubesi de, şu bildiriyle yayınlıyor:

"Demamızın aziz ve vefakâr üyesi, değerli arkadaşımız Kadri Üzbaş'ı kaybetmekten, derin bir üzüntü ve elem içindedeyiz.

Demamızın değerli hizmetleriyle, Genel Merkezimiz'ce de madalya ile taltif edilen arkadaşımızın hatırası daima hürmetle anılacaktır.

Kendisine Tanrı'dan rahmet, kederli âlemlerine baş sağlığı dileriz."

Merhum gazeteci Fahri Karaca da; imtiyaz sahibi olduğu Denizli'de çıkan Son Haber gazetesinde, "Gün ışığında" altbaşlığı ile Kadri Üzbaş'ın vefatı

dolayısıyla merhumu, - yaptıklarından övgü ile söz ederek - gayet veciz ve anlamlı bir şekilde, tam bir vefa örneği göstererek, şöyle değerlendirir:

"Kadri Özbaş arkadaşımızı, dostumuzu kaybettik...

Bu kaybın içinde yetim kalan insanlar, bence ne ailesi, ne çocukları, ne de eczanesidir. Bu acının tüm ağırlığı, yıllarca hizmetini ve çabasını esirgemediği Denizli'nin tüm dernekleri ve özellikle Çocuk Esirgeme Kurumu, iddiasız çalışma ildetini kaybetmekten ölüürü, en çok Denizli' nin yoksul yavrularının kalbinde hissedilecektir.

Bir uzun ömrü, kendi memleketinin her çeşit hamlesinde tükenen insanlara rastlamak kolay değildir... Hele bu hizmetleri çıkarsız ve karşılıksız yapabilmeye gücü, fânî hayatın belki de en renkli ve ölümsüz bir yalınımıdır insanoğlu için !..

Herkese seven, herkese dost, herşeyi hoş görebilme sanatının rakipsiz sahiplerinden biri olan merhum arkadaşımız (...) Kadri Özbaş, Denizli için yıllarca hatırlanacak, adı ve sevgisi daima görülecek ve anılacaktır."

Ölümünün üzerinden tam 39 yıl geçtikten sonra kaleme aldığımız bu satırları noktalarken; Denizli'nin bu asil ve necip evladı, vefakâr hizmetkârı merhum Kadri Özbaş'ı; ismiyle, eserleriyle ve bütün yaptıklarıyla bir Denizli'li olarak yeniden derin saygıyla ve minnetle anıyor, kendisine Allah'tan rahmet diliyoruz.

Denizli Eczacılar Odası'nın değerli Başkanı'na ve Yönetim Kurulu Üyeleri'ne Önemli Not:

Cumhuriyetimiz'in ilk yıllarından itibaren, yüce Atatürk'ün izinde, gönlü Atatürk, vatan, millet ve insanlık sevgisiyle dolu, Eczacılık mesleğinin Denizlimiz'deki yüz aklarından birisi - ve eczacılıktan, eğitim, kültür ve spora, tarımdan ekonomiye kadar gerçekleştirdiği üstün hizmetleri ile - bizce birincisi olan merhum Eczacı Kadri Özbaş'ın Denizli'mize bir büstünü diktirerek, hizmetleriyle anılmasını ve bir caddeye isminin verilmesini sağlamaları; mesleklerindeki vefa duygusunu, kamuoyunun

İlgisine ve bilgisine sunmaları açısından çok yerinde bir davranış olacaktır, sanıyorum.

Saygılarımla...

Bilgi Bankası

Yard. Doç. Dr. Süleyman İnan*

Denizli'de Nüfus Gelişimi

• Cumhuriyet döneminde ilk 1927'de, ikincisi 1935'te ve bu tarihten sonra her beş yılda yapılan sayımlarda Denizli'nin nüfusu ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Yıl	Devlet Nüfus Sayımı	Denizli Merkez Nüfus	YMA Köyler Arası Nüfus
1927	41 818	245 812	251
1935		285 918	-0,5
1940		289 225	20
1945		310 994	18
1950		340 277	10
1955		358 294	20
1960		426 449	17
1965		483 369	20
1970		511 160	19
1975		550 916	18
1980		603 338	20
1985		667 476	24
1990		750 882	12
1997	347 950	816 250	
2000	400 719	850 029	

Tablodaki verilerden bazı saptamalar,

• 1927 yılında ortalama 245 bin olan Denizli'nin **toplam nüfusu** 73 yılda yaklaşık üç buçuk kat artış göstermiştir.

• 1927 yılında ortalama 42 bin olan Denizli **merkez nüfusu** 73 yılda yaklaşık on kat artış göstermiştir.

• 1927 sayımında köy nüfusunun oranı yüzde 83 iken, şehir nüfus oranı yüzde 17 idi. Ancak, yıllar geçtikçe köy ve şehir nüfus oranları eşitlenmeye başlamıştır. Son yapılan 2000 sayımlarında köy nüfusunun oranı yüzde 51, şehir nüfus oranı ise, yüzde 49'dur.

• 1927 - 1950 döneminde şehirlerde bulunan nüfusun oranı önemli bir değişim göstermemiş. Şehirlerde (il merkezi ve ilçelerde) bulunan nüfusun oranı 1950 yılından sonra yavaşça, 1985'den sonra ise hızla artmıştır. 1927 - 2000 dönemi dikkate alındığında, Denizli'de 1985 yılından sonra şehirde bulunan nüfusun köylerde bulunan nüfustan daha fazla olduğu bir dönemin başlığı görülmektedir.

• 1980 yılına kadar Denizli'de kadın nüfusu erkek nüfusuna göre hep fazla olmuştur. 1980'den sonra ise, erkeklerin sayısı kadınlara oranla artmıştır. Karşılaştırma için bir örnek,

Yıllar	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Fark
1927	110 702	133 110	22 408 (+ K)
2000	426 176	423 850	2 326 (+ E)

• Denizli'nin antik dönem nüfusu ile ilgili net bilgilere ulaşmamız zor görünmektedir. Ancak M.Ö. 260 yıllarından itibaren İskan edildiği bilinen Laodikya stadyumunun 20.000 kişilik olduğu kabul edilirse şehir nüfusunun da 20-30 bin olduğu düşünülebilir.

• Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatına denk gelen 1530'da daha çok vergi mükelleflerinin belirlenmesine yönelik tutulan kayıtlarda (tahrir defterlerinde) Denizli (Lâzıkıyye)'nin tahmini şehir merkezi nüfusu 4 824'dür. O zaman, Sarayköy, Buldan ve Çalı içine alan Denizli, Kütahya'ya bağlı bir kaza durumundaydı ve toplam nüfusu yaklaşık 43 bindi.

• Osmanlı Devleti döneminde ilk nüfus sayımı, 1831 yılında yapılmıştır. Ancak, bu sayımda asıl amaç yeni ordu için asker ve onu besleyecek para olduğundan, yani kısaca askerlik ve vergi olduğundan sadece erkeklerinin sayımı ve mülklerin yazımı gerçekleştirildi. Daha önce yapılmamış bu türden bir iş için halkın endişelerini ve korkusunu gidermek amacıyla nüfus sayımcıları arasına önde gelen kişiler alınmıştı. Nitekim Denizli'de Mektubi Kalemî Hulefa'sından Arif Bey'in yaptığı bu sayıma göre, Denizli'nin erkek nüfusu 7 487 İslam ve 358 reaya (Hristiyan) olmak üzere toplam 7 845'di.

• 1893'de yapılan sayımda Denizli'nin merkez nüfusu 18 016 kadın, 17 681 erkek olmak üzere toplam 35 697 idi. Bunlar arasında 1 758'i Rum, 501'i Ermeni, 1'i Bulgar, 23 yabancı olmak üzere yaklaşık 2 300 kadar gayri müslim vardı.

Kaynakça

- 1- Enver Ziya Karal, Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı,
- 2- Kemal Karpat, Ottoman Population Records and The Censuses of 1831/82-83,
- 3- Aydın Vilayeti Salnameleri,
- 4- 2000 Genel Nüfus Sayımı 20 / Denizli,
- 5- Tunc Güllüce, Lâzıkıyye kazası

Dosya

DENİZLİ'DE GÜREŞ

Bayram Şit, Helsinki'de olimpiyat madalyasını aldığı anda (1952).
Soldan sağa: 1 - Abdül İpekçi, 2- Bayram Şit, 3- Gıvanfer Bilge, 4- Nasuh Akar.

Denizli'de Güreşin Kısa Tarihçesi

Ahmet Özyılmaz*

Kültür öğelerimizden Ata sporumuz güreş, düğünlerde, bayramlarda küçük toplantılarda ört ve adetlerimiz gereği bir eğlence niteliğinde ülkemizin her yöresinde olduğu gibi ilimizde de devam ede gelmiş; halen bazı düğünlerde karakucak ve yağlı güreş organizasyonları yılda ortalama 17- 18 civarında yapılmaktadır.

İlimizde güreşçiler, güreşin yapıldığı bölgelere (Muğla, Antalya, Manisa, Balıkesir) giderler, buralarda yağlı güreş yaparlarmış. Eski büyük pehlivanlardan Ahmet Ali Pehlivan daha sonra Honazlı Kahveci Salih, Hamza Pehlivan ve diğerleri. Bunların içinden Hamza Pehlivan 1941-1942 yıllarında Valilikçe, köyünden getirilip Adana'da millî takım kampına gönderilmiştir. İlk minder çalışmalarına katılmıştır. Güreş sever Ahmet SÜER ilgileniyormuş.

1945 yılında, o zamanın valisinin talimatıyla güreşçilerle ilgilenen Ahmet SÜER'e Güreş ihtisas kulübü kurdurmuş. Valilik binası altında bunları toplamış ilk minder güreşi çalışmalrıbaşlatılmıştır. Daha sonra 1948-1949 yıllarında güreş antrenörü olarak ilk defa Hasan PERİZ getirilmiştir. O zaman da bölge Müdürü Ecz. Kadri ÖZBAŞ 'tır. Bölgenin tek memuru Rıza ÖRNEK'tir.

Hasan PERİZ hocanın 1948-1965 yılları arasında yapmış olduğu güreş hocalığı devresinde, çok başarılı çalışmalar neticesinde ilimizde Dünya, Olimpiyat şampiyonları çıkıyor.

Yine aynı yıllarda Güreş hocasının gelmesi ile birlikte yağlı güreşçiler Valilik t talimatı ile jandarma ile toplatılmış, Kapalıspor Salonunda (şu anki bina içindeki salon)minder birandası altında, hepsi birlikte yatıyorlarmış ve minder güreşini antrenör nezaretinde düzenli çalışmalar başlamışlar. Yatmaları, yemeklerini burada yiyorlarmış. Cüzi miktarda cep harçlığı da veriliyormuş.

1.Kuşak Minderçiler:

1-Hamza PEHLIVAN	(Akan) Yeşilyayla - Çameli (Millî)
2-Adi KURT	Eskiköy - Acıpayam
3-Kel OSMAN	•
4-Mahmut	•
5-SÜER GÜNGÖR	Açsar - Acıpayam (Hasan GÜNGÖR 'ün abisi)
6-Salim ERCAN	•
7-Ezzet ÇAYBAŞI	•
8-İbrahim PAY	Gölcük -
9-Ali YİĞ	• (Millî)
10-Ünvanlı HİSNO	Dedebağ - Acıpayam
11-Bayram ŞİT	Açsar - Acıpayam (Millî)

2.Kuşak Minderçiler:

1-Bayram ŞİT	Açsar - Acıpayam (1. Kuşaktan devam), (Millî)
2-Hasan GÜNGÖR	(Millî)
3-Ramazan GÜNGÖR	Anıkaya - Çameli (Millî)
4-Bayram UYSAL	Anıkaya - Çameli (Millî)
5-Ahmet ÖZ	Çiftlik - Acıpayam
6-Bekir GÜNGÖR	Anıkaya - Çameli
7-Fazıl AKYOL	Çameli
8-Hilmi GEZİCİ	(Sakarya'dan geldi Askerden sonra Denizli'de güreşe başladı) (Millî)
9-Turhan ŞAHİN	Cumzalan - Çameli
10-İsa ACAR	Fethiye (Millî)

1955-1965 yılları arasında Denizli güreş takımının en güçlü zamanlarıymış. Aynı zamanda, bu güreşçiler Sümerbank fabrikasında işçi olarak görünüyörlarmış. Sümerbank Takımı olarak devam edilmiştir. Alt yapı, Güreş ihtisas Kulübü; büyükler Sümerbank takımında güreş yapmaya başlıyor. Denizli' deki Sümerbank özelleştirildikten sonra sporcular dağılıyor. Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü himayesindeki Güreş ihtisas Kulübü alt yapı çalışmalarını devam ediyor. Alt yapı sını tamamlayan güreşçiler artık Denizli'de büyükler için kulüp olmadığından İstanbul, Ankara gibi illerdeki kulüplere yönlendiriliyor. (Hüseyin ÇOKAL, Mehmet GÜÇLÜ, Zekai ERTEN)

Denizli'de Güreş Sporunun Unutulmaz Hocası:

Hasan Periz

Prof. Dr. Önder Göçgün*

Geçmişte, şehrimizde güreş sporu denince ilk akla gelen isim olan merhum Hasan PERİZ hocamız; bu spora verdiği büyük emek ve yetiştirdiği Avrupa ve dünya çapındaki şampiyon güreşçilerle, Denizli'ye hizmet ve gönül verenlerin önde gelenlerinden biri ve kendi sahasında birincisidir.

Değerli oğlu ve Denizli Lisesi'nden sınıf arkadaşım olan Sayın Akın PERİZ'in verdiği bilgiye göre;

" Merhum Hasan PERİZ, 1915 yılında, - o zamanlar bizim elimizde bulunan- Girit'te dünyaya geldi. Babası, bütün Girit adasında, ' Çoban Ali ' lâkabıyla tanınmış, oradaki Türk Sporunun ünlü yağlı güreş pehlivanı Ali Efendi'dir.

İlk ve Orta öğrenimini Girit'te tamamlayan Hasan PERİZ, daha sonra İstanbul Kuleli Askerî Lisesi'nde okumuş ve burasını başarıyla bitirerek, Türk Ordusu'nun çeşitli garnizonlarında Subay olarak yedi yıl hizmet vermiştir. Daha sonra, kendi isteğiyle Silahlı Kuvvetler'den ayrılmış ve 1949'da Denizli Valiliği Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'nde Tesisler Müdürü olarak görev üstlenmiş ve böylece bir daha ayrılmamak üzere Denizli'ye yerleşmiştir."

Denizli'mizde, yıllarca güreş sporuna antrenör olarak hizmet vermiş bulunan merhum Hasan PERİZ'i, merhum babam Salih GÖÇGÜN vasıtasıyla, 1955'li yıllardan itibaren tanıdım. Zaman zaman, özellikle Delikliçınar'daki Meserret Kırathanesi'nde bir araya geldiklerinde, derin sohbetlerinin değişmez konusunu, Denizli'nin spor hayatı; merhum PERİZ'in güreş, merhum babamın futbol birikimleri ve faaliyetleri etrafında şekillenen problemler teşkil ederdi. Özellikle, o zamanki sporcu gençlerin çeşitli ekonomik ve ailevi sıkıntıları, kendilerini hayli meşgul ediyor, üzüyordu. Günlerce, bu sporcularımızın daha iyi sosyal şartlara kavuşabilmeleri ve böylece, daha büyük başarılarla ulaşabilmeleri için, kendilerine devamlı birer iş bulabilme hususunda nasıl yardımcı olabileceklerini uzun uzadıya konuşurlardı.

Hasan Periz

Bayram Şit

Ömer Gülmez*

1930 yılında, Acıpayam'ın Akşar Köyünde doğdu. Bütün köyde olduğu gibi, daha üç beş yaşlarında akranları ile güreştirilmeye başlandı. Zamanla bütün yörede adı duyulan bir pehlivan oldu. Ünlü Denizli'ye de ulaşmıştı tabii. Onyedil yaşındayken, zamanın Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi Emre ve Millî Talam Antrenörü Nuri Boytorun'un Denizli'de düzenledikleri millî talam seçmelerine katıldı, kilosundaki bütün rakiplerini yenerek millî takıma seçildi.

Serbest stilde, kavrak oyun tekniğiyle tanınan Bayram Şit, 1952 Helsinki Olimpiyat Oyunları Şampiyonluğu başta olmak üzere, başanlarla dolu bir sporculuk hayatı geçirdi. Güreşi bıraktıktan sonra iki yıl Fransa Millî Takımında, uzun yıllar da Türk Millî Takımında ve çeşitli müesseselerinde hocalık yaptı. Bazı federasyonlarda da yönetici olarak görev yapan Şit, Ankara'da emekliliğini yaşamaktadır.

Bayram Şit'in Güreş Performansı

- 1951, İskenderiye Akdeniz Oyunları Şampiyonu (63 Kg.)
- 1952, Helsinki, Olimpiyat Oyunları Şampiyonu (62 Kg.)
- 1954 Tokyo, Dünya Şampiyonluğu İkincisi
- 1958, İstanbul, Dünya Şampiyonluğu Üçüncüsü

Bayram Şit Anlatıyor

Güreşin, 3-5 Yaşlarında Başladığı Köy: Akşar

...Bölgemizde güreş çok sevilirdi ve çok da yaygındı. Çocuklar, daha üç, beş yaşlarında birbirleriyle güreştirilmeye başlanırdı. Evde, evin bahçesinde, tarlalarda hep güreşilirdi. Güreşsiz bir düğünse asla olmazdı. Bizim ailemizde de güreşçiler vardı tabii. 'Derinin Ağası' denilen bir Şaban Amca vardı. Dere dediğim, 25-30 köyün olduğu büyük bir vadi. Şaban Amca bu köylerin ağasıydı ve güreşe çok meraklıydı. Mesela, biz çift sürüyorken gelirdi. "Falan köyde güreş var, haydi gidiyorum" der, hayvanları bırakır ve biz güreşe götürürdü. Başta boş kalan hayvanlar, kendiliklerinden eve dönerler. Biz, daha ilkokuldayken at arabasıyla, morköple, atla, artık ne varsa onunla, beş saat uzaklıktaki köylere güreşe götürürlerdi. 16-17 yaşlarına geldiğimde, benim güreşe gittiğim köylere, "Akşar'dan Bayram Pehlivan da geliyormuş" diyerek, civar köylere de sayirciler gelmeye başlamıştı. Zamanla da Acıpayam'da ve Denizli'de de adımız duyulmaya başlamış. Şaban Amca rahmetli, benim iyi güreşçi olacağımı anlamış olacak ki, her zaman beni teşvik eder ve dalma da arla çıkardı; yani, güreşlerde hakemin yenmesine izin vermezdi. Ben bir köyde güreşe

Bayram Hocam'ın Fransız'da çalıştığı öğrencileri, şimdi dünya güreşinin yönetiyor.
Solun sağ: 1- FILA Genel Sekreteri Dueson (Fransa), 2- Bayram Şit, 3- FILA Başkanı Maurizio Di Biase

gittiğim zaman, bizim köyde, yediden yetmiş kim varsa, beni seyretmeye ve yüreklendirmeye gelirlerdi. Güreşlere, davul zurnayla gidilir, yine öyle dönülürdü. Acemi Pehlivan Oyun...

...1949 senesinde Avrupa Şampiyonası İstanbul'da yapılacakmış; beni yine Milli Takım kampına çağırdılar. Milli Takım kamplarına, seçmelerle güreşçi alınır; bende bir şey görmüş olacaklar ki, doğrudan doğruya kampa çağırdılar. İstanbul'a gittim; Emirgân Köşkünde yapılmakta olan kampa katılarak bir ay çalıştım. Ali Yücel Avrupa Şampiyonuydu; onu yendim. Diğer adayları zaten yenmiştim, ama Ali Yücel Avrupa Şampiyonu olduğu için, onunla üç defa güreştirdiler; üçünde de yendim. Bu suretle beni Avrupa Şampiyonası takımına aldılar.

Bu arada Ali Yücel'le arkadaş olduk; bahçede falan beraber dolaşıyoruz. Bu arada Ali: "Yahu, nasıl olsa takıma girdin, açlıktan öleceksin, ye şunları" diyerek börekler, çörekler, gazozlar getiriyordu, ben de boğazıma düşkün olduğum için, habire yedim. Benim kamptaki mâzim sadece bir aylık; kilo nasıl alınır, nasıl verilir, hiç bir tecrübem yok. Hiç bir şey olmamış gibi antrenmanlara devam ediyorum; canavar gibi de, önüme geleni deviriyorum. Bir ara hocalardan biri: "Yahu, bu adamı hiç tartıyor musunuz, sabah, akşam tartın" dedi. Bir de tarttılar ki, şampiyonaya iki gün var ve ben 55 kiloyum!.. Haydi bakalım, beni tecrübeli bir hocaya verdiler; Sirkeci'de hamamlarda terlemeler, koşmalar falan derken 53 kiloya inebildim; 52 kiloya düşmem mümkün değil, çünkü perişan vaziyetteyim. Meğer, Ali Yücel benimle yiyp içiyor gibi görünüp, kilosunu hep 52'de tutarmış. Kampta olmadığı halde sık sık gelerek: "Hocam nasıl gidiyor? Allah muvaffak etsin" falan deyip bir görünüp gidiyor. Bir seferinde: "Ali, sen gitme kampta kal, kilonu falan bir ayarlayalım; çünkü Bayram'ın kilo fazlası var" dediler. Böylece ben Avrupa Şampiyonasına da katılamamış oldum. Kendime çok kızdığım, bavulumu kaptığım gibi köye dönmek istedim; ama: "Hayır, gitmeyip bu şampiyonayı seyredeceksin" dediler. Böylece kaldım ve şampiyonayı seyrettim.

O güreşlerden tam yedi tane Avrupa Şampiyonu çıkardık; Ali Yücel'de şampiyon oldu. O zaman şampiyonlara verilen en büyük hediye, birer kol saati veya birer radyo gibi şeylerdi. Ben arkadaşlarımdan kürsüye çıkışlarını, marşımızı çaldırışlarını seyrettikçe kendi kendime kahroldum tabii.

Masada Kalan Şampiyonluk...

...Askerlik bitince Yaşar Doğu, "Sana güzel bir iş bulalım, Ankara'da bizimle kal ve çalışmalara devam et; sen daha on onbeş sene şampiyon olursun" diye ısrar etti. Ne var ki ben köyüme dönmeyi kafaya koymuştum ve döndüm. Köyde, bir sene, hiç minder çalışması falan yapmadan kaldım. 1953'te bir şey yoktu; 1954'te Tokyo'da Dünya Şampiyonası düzenlendi. Beni yine çağırdılar; İstanbul'a giderek,

Emirgân'daki Milli Takım kampına katıldım. Milli Takıma girdim ama, bir sene hiç minder çalışması yapmayıp çiftte çubukta çalışmak benden çok şey alıp götürmüştü. O zaman, şimdiki jetler yok tabii; pervaneli uçakla, 45 saat yolculuk yaparak Japonya'ya vardık. 1952'den beri benim bir sıklet yukarı çıkmam gerekirdi, halbuki beni 62'ye indirdiler. Tabii ki, bütün dünya beni favori görüyordu, çünkü bu sıkletin şampiyonu bendim. Güreşler başladı, birinci turu geçtim, ikinci turda Japon Sasahara ile eşleştim. Sasahara mühimsediğim bir rakip değildi, çünkü geçmişte bir şampiyonluğu yoktu; Helsinki olimpiyatlarında dördüncü olmuştu. Bizim o zaman öyle şeylerden haberimiz bile yoktu ama, Japonlar bütün güreşleri filme çekiyorlarmış; Sasahara da sürekli benim güreşlerimin filmlerini seyrediyormuş. Japonlar daima kaçak güreşir, bir punduna getirince de dalıp işi bitirirler.

Güreşe başladık. Ne de olsa Sasahara da boş adam değil tabii; çevik ve kuvvetliydi. Buna rağmen, hem benim ünüm, hem de Japonların taktığı icabı, sürekli kaçıyordu. Bir ara Nuri Boytorun Hoca, bana minder kenarından bağırarak: "Yahu, ayakta ne uğraşıp duruyorsun, kal altına; sonra da kendi oyunun yapar, kol bastırır, bilmem ne yapar işi bitirirsin" dedi. Ben de alta kaldım, adam bir puanı alıp kaçtı; ne kol bastırmaya, ne de başka oyun yapmaya fırsat vermedi. Ben devamlı üstüne giderek ona ihtar aldırđım, hatta bir ara diskalifiye edeceklerdi, etmediler; ne de olsa güreşler Japonya'da... Bu suretle ben, olimpiyat şampiyonu olarak, daha ikinci güreşimde 2-1 mağlup oldum; çok da üzüldüm tabii. O hırsıyla diğer güreşlerimi hep tuşla almaya başladım. Bir ara gelip: "Haydi gözün aydın, Sasahara yenildi" dediler; "Kim yendi?", "Macar yendi". Sonuçta dört kişi kaldık: Macar, Rus, Sasahara ve ben. Macar'la ben güreşeceğim, Rus'la Sasahara güreşecek. Rus'u ben daha önce yenmiştim. Bizim masada, başta Vehbi Emre olmak üzere bir sürü idareci var ve sürekli puan hesabı yapıyorlar. Hesap kitap yapıldıktan sonra: "Şampiyon olabilmen için, senin Macar'ı mutlaka tuşla yenmen lâzım" dediler. Ben de, uğraş didin Macar'ı tuş ettim. Bizimkiler beni 'şampiyonumuzsun' falan diyerek omuzlara aldılar, sonra da istirahat etmek için soyunma odasına gittim. Uzanmış dinlenirken, bir sürü Japon odaya daldı ve onlar da beni omuzlarına alıp salonda dolaştırmaya başladılar. Ben, "Bu Japon milleti de ne âlicenap, yabancı da olsa şampiyonu omuzlara alıyorlar" diye düşünüyorum. Sonradan anlaşıldı ki, bizim masa yanlış hesap yapmış ve ben Macar'ı tuşlayarak Japon'u kendi ellerimle şampiyon yapmışım. Japon gazeteleri, gerçek şampiyon Bayram Şit falan diye yazdılar; ama, geçmiş olsun. Bu mevzu, elli senedir, güreş camiasında hâlâ konuşulur.

Olimpiyat Şampiyonluğu Kaç Para?..

...Helsinki'de olimpiyat şampiyonu oldum; İstanbul'a döndük. O gece bize yemek yedirdiler ve otele yatırdılar. Ertesi gün herkes memleketine döndü

Bana da Denizli'den telgraf geldi; istasyonda karşılamak ve tören yapmak için dönüş saatimi soruyorlardı. Şurası çok acıdır ki, o gün benim cebimde Denizli'ye dönebilecek kadar param yoktu!.. Ve hiç kimse de, "Pehlivan, senin paran pulun var mı, memlekete nasıl döneceksin?" diye sormadı. Rahmetli Celal Atik Hocadan 50 lira borç para alarak Denizli'ye dönebildim. Denizli'de de halimizi kimse sormadı tabii; kendimi köyüme zor attım. Oysa ben, "Bayram Şit şampiyon oldu, şimdi de bu başarısından para kazanmaya kalkıyor" denir diye, jübile yapılmasını bile reddettim; çünkü bizim terbiyemize göre kimseden bir şey istenmez; para ise hiç istenmez. 'Vatana hizmet tertibi'nden bağlanan, bu gün 130-140 milyon lira tutarındaki maaşın dışında, güreşteki başarılarımın karşılığında devletten tek kuruş almamışım dır. "Memleketimizin şartları böyle" deyip, çalışıp didinerek, biraz da köyümüzde -kendi çapımızda- varlıklı olduğumuzdan başımızı dik tutabildik.

Genç Sporculara Usta Öğüdü...

Yeni yetişmekte olan gençlere tavsiyem, muvaffak olmak için azmetmeleri ve hocalarını söylediklerini harfiyen, hattâ fazlasıyla yerine getirmeleridir. Bu söylediklerimi örneklendirmek isterim: Fransız Milli Takımını çalıştırırken, zaman zaman bizim gazeteciler gelerek benimle konuşurlardı. Bir defasında bir gazeteci: "Hoca uğraşıp duruyorsun ama, bu takımdan şampiyon çıkaramazsın" gibi bir şey söyledi. Ben de talebelerimden birini göstererek: "Bu olacak!"

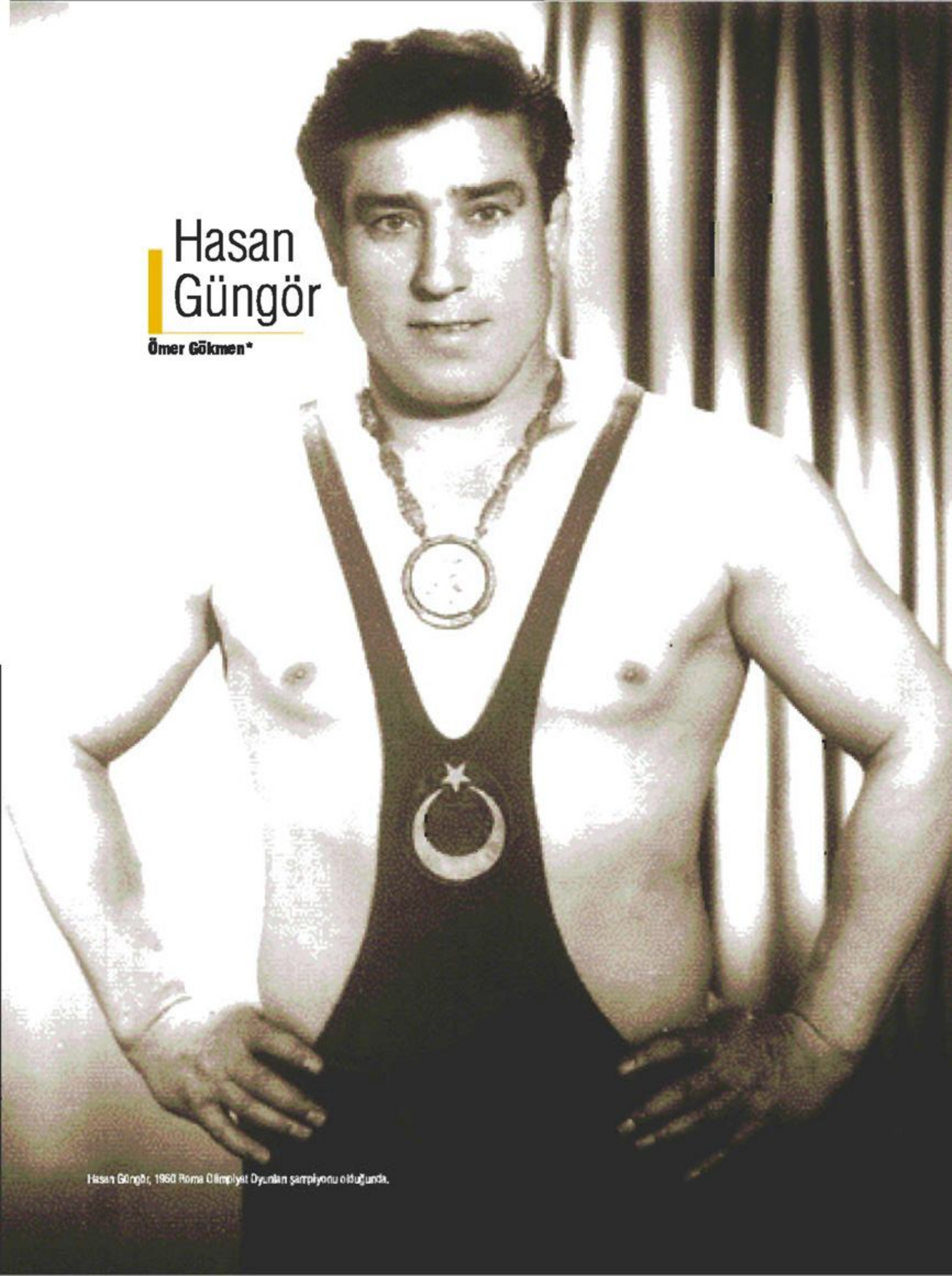
dedim. O çocuk bu konuşmaya dikkat etmiş ve Türk Konsolosluğuna giderek, 'olacak' kelimesinin manâsını sormuş, "Hoca senin şampiyon olacağını söylemiş" demişler. Hakikaten de o güreşçi şampiyon oldu ve "Oldi!", "Oldi!" diyerek ellerime sarılmıştı. O çocuk çok azimliyd; değil gündüzleri çalışmak, geceleri bile kaldığım otele gelir, geç vakitlere kadar, "Hocam bir şeyler söyler mi?" diye oralarda bekleyerek benden bir şeyler öğrenmeye çalışırdı. İşte muvaffakiyet böyle gelir.

Bayram Şit, Dünya Şampiyonu olduğunda

Hasan Güngör

Ömer Gökmen*

Hasan Güngör, 1960 Roma Olimpiyat Oyunları şampiyonu olduğunda.

5 Temmuz 1934'te Acıpayam'ın Akşar Köyünde doğdu. Hepsisi de güreşen altı oğlan kardeşin en küçüğüdür. Yaşı büyüdükçe, ünü, güreşin sevildiği bütün yörelerde duyulmaya başlandı. Köylüsü olan Bayram Şit'in, Denizli Bölge Güreş Takımı Hocası Hasan Periz'e tavsiyesi üzerine Denizli'ye gelerek minder çalışmalarına başladı. 1955'te milli mayoyu giydi ve 150 kez milli oldu.

Üstün güreş tekniğiyle ün yapmış ve çok parlak da bir sporculuk hayatı yaşamıştır. 1967 yılında aktif sporculuğu bırakarak, antrenör olarak hizmet vermeye başlamış ve yıllarca Serbest Güreş Milli Takımını çalıştırmıştır. Denizli'de emekliliğini yaşayan Hasan Güngör, aynı zamanda Denizli güreşine katkı vermeyi sürdürmektedir.

Hasan Güngör'ün Güreş Performansı

- 1957, İstanbul, Dünya Şampiyonası İkincisi (73 Kg.)
- 1958, Sofya, Dünya Şampiyonası Şamp. (79 Kg.)
- 1959, İstanbul, Balkan Şampiyonu (79 Kg.)
- 1960, Roma Olimpiyat Oyunları Şampiyonu (79 Kg.)
- 1960, Burgaz, Balkan İkincisi (79 Kg.)
- 1961, Tokyo, Dünya Üçüncüsü (87 Kg.)
- 1962, Toledo (Ohio), Dünya İkincisi (87 Kg.)
- 1963, Balkan Şampiyonası İkincisi (87 Kg.)
- 1963, Napoli, Akdeniz Oyunları Şampiyonu (87 Kg.)
- 1964, Tokyo, Olimpiyat Oyunları İkincisi (87 Kg.)*
- 1965, Yanbolu, Balkan Üçüncüsü (87 Kg.)
- 1966, Karlsruhe, Avrupa Şampiyonası Şamp. (87 Kg.)
- 1966, Toledo (Ohio), Dünya Şamp. İkincisi (87 Kg.)

*Finalde Bulgar güreşçisiyle berabere kaldı; tartıda Bulgar güreşçi 150 gr. eksik geldiği için ikinci ilân edildi.

Hasan Güngör Anlatıyor Yıldızın Parladığı An...

...Benim güreşçi olmam enteresan bir olay neticesindedir. O zaman tarımda herhangi bir teknoloji kullanılmadığı için, yani, traktör yok, biçerdöğer ve saire yok, bu sebeple de insan gücüne çok fazla ihtiyaç var. Babam bir gün, kendisi de güreşen ve benden büyük olan ağabeyimi kastederek: "Sizi köy halkının huzurunda güreştireceğim, hanginiz yenerse o güreşçi olacak, öteki de tarlada çalışacak" dedi. Ağabeyim hırslı ve güçlü kuvvetliydi; ikimiz de güreşte tam yetişme durumuna gelmiştik. Bir köy düğününde babam: "Ey ahâli, benim şöyle bir fikrim var: ben iki oğlumu güreştireceğim, siz hakem ve şahit olacaksınız; yenen oğlum güreşçi olacak ve işten muaf tutulacak, yenilen oğlum da tarlada çalışıp benim işimi görecek" dedi. Birdenbire ses soluk kesildi, sanki penaltı atılacakmış gibi nefesler tutuldu; koca kalabalıktan çit çıkmıyordu. En büyük ağabeyim ortada, "durun, başlayın" falan diyerek güreşi idare edecek.

Çıktık meydana, güreş başladı. Ağabeyim benden güçlü; beni bastırıyor, ben kalkıyorum, bir daha

bastırıyor, yine kalkıyorum. Güreşlerde bir gelenek vardır: bunalan güreşçi su ister, rakibi de ona izin verir ve o içtikten sonra isterse kendisi de içer. Altta iken su isteyen, suyu içtikten sonra, önceki durum ne idiyse, aynı oyunu vererek güreşe başlar. Ağabeyim üçüncü defa beni bastırıyor, çok hırsla güreştiği için bunalmış olacak, kendisi su istedi; biraz içip, biraz da başına, göğsüne dökerek rahatladı. O zaman plâstik falan olmadığı için su, kenarı tırtıklı bakır tabaktan içiliyor. Hakem olan ağabeyim ondan sonra suyu bana verdi; tam ben suyu içerken -hırsla farkedemedi herhalde- ağabeyim göğsüme doğru bir daldı, bakır çanak da tabii ki benim dudağımı yardı. Büyük ağabeyim hemen ona bağırdı: "Yahu. ne yapıyorsun, nihayet kardeşin değil mi bu senin; bu kadar hırsla gerek yok!". Bana da: "Dur, dudağının kanını silelim, suyunu da iç; yine aynı oyunu vererek devam et" dedi. Ben de hırslanmıştım tabii, dudağımdaki kanı elimle silerek: "Lüzum yok, göze göz, dişe diş devam edeceğiz" diye bağırdım. Güreş yeniden başladı; yine o bastırıyor, ben kalkıyorum falan.. Ağabeyim benden güçlü ama, ben daha nefesliyim, bir de o çok hırsla güreştiği için yorulacak diye düşünüyorum, bunun için de güreşi uzatmaya çalışıyorum; çünkü, onu yenebilmemin başka yolu yok. Neticede ağabeyimi yendim ve güreşçi olmaya hak kazandım. Ağabeyimse, küçük kardeşine yenilmenin utancı ile, bir kaç gün ortalıkta görünmemiştir. Daha sonra o ağabeyim, "Sabahları erken uyandırmayalım, ona iş vermeyelim" falan gibi davranışlarıyla bana çok yardımcı olmuştur. Esasen, babam başta olmak üzere, bütün ağabeylerim benim güreşçi olmam için hep arkamda durmuşlar ve her türlü kolaylığı sağlamışlardır; çünkü, artık benim yolum belli olmuştu.

Ekmeğini de Ye, Suyunu da İç!..

...Başa güreşecek beş altı pehlivan vardı: bir tanesi meşhur Afyonlu pehlivan Yarım Dünya Mozaik Ahmet; 130-140 kiloydu ve onun son dönemleriydi. Manisalı Halil, meşhur Boztüylü Pehlivan ve yine o yörede çok meşhur olan Hıltar Mustafa Pehlivan falan gibi, Türkiye'nin her yerinden pehlivanlar var. Bütün bu heybetli pehlivanların yanında bir de ben: Onlara bakışla sarı, sıska, 73 kiloluk Çöp Hasan!..

Karadilli bir Yörük yerleşimiymiş, Hıltar Mustafa da yörük olduğundan orada çok sevilip tutuluyor ve kendisini başpehlivan olarak görüyorlar. Mustafa açığözlük yaparak: "Bu çocuk güreşecekse benimle güreşsin" dedi; bu sayede rakiplerinin yorulmasını sağlayacaktı. Yörenin pehlivanı olduğu için de teklifi hemen kabul edildi.

Bizi meydana saldılar; davullar, zurnalar, peşrevler gırla gidiyor; Hıltar Mustafa muazzam peşrev yapıyor, ben ilk defa orada gördüm; mübalâğasız yerden bir metreden fazla sığıyor. Peşrev bitti. Bir güreş!..Adam birden bastırıp beni altına alıyor, kurtulup kalkıyorum, bir daha bastırıyor; gayesi işi çabuk bitirip yorulmamak. Bu güreşler maraton güreşleridir, çok uzun sürer.

'Güreşi dengelemek' deriz biz, nefesini ayarlayabilirsen, yavaş yavaş onun gücü azalır, güçler dengelenir; ben bunun peşindeyim. Biz bunu minderde de yaptığımızdan, çalıştığımız bir şey; bu bakımdan ondan tecrübeliyim. Adam bir, iki, üç diye bindirip, işi de bitiremeyince yoruldu tabii. Bu sefer ben bindirmeye başladım. Çayırdaki pek yağ kaybolmaz, onu topraklı bir kısma düşürüp bir güzel evirip çevirdim; kolunu, paçasını kapıp tam tars paçadan çevireceğim sırada "Su!.." diye bağırdı. Hemen bıraktım tabii; çünkü gelenek böyledir, suyunu içecek, yine aynı oyunu vererek güreşe başlayacak. Adam suyunu içti, üstüne başına döktü, yağ isteyip yağlandı ve "Haydaaal.." diye naralanarak gelip karşıma dikildi. Ben, "Usta, yere yatıp oyunu vermen lâzım" dediğimde, "Haydi canım, öyle şey mi olur" diyerek itiraz etti. Bize su, yağ veren cazgır da durumu görüyor tabii. Ben, hakem durumundaki ağalara giderek: "Cazgıra sorun, tam yenecekken su istedi diye gelenek icâbı bıraktım, ama alta yatıp oyunumu vermiyor" dedim. Tabii onu tuttukları için: "Farketmez yahu pehlivan, tut başla!.." falan dediler. Yapacak bir şey yok, çaresiz yeniden ayakta başladık. Ben yarım saat kadar sonra, yine aynı yerde, aynı oyuna getirdim, adam yine: "Su!.." diye bağırdı. Tabii benim izin vermem lâzım, bu defa verir miyim: "Şimdi rahat rahat suyunu da iç, ekmeğini de ye arkadaş, güreş bitti" diyerek, çevirip sırtüstü bırakıverdim; oturdu ağladı adam. Ben de oturdum ve diğer güreşleri seyredip sıramı bekliyorum. Bana yan gözle, "Ben bu çocuğa mı yenildim" gibilerinden bakıyor. Bir ara sordu:

-Kardeş senin adın ne?

-Hasan.

-Çöpü de var mı, Çöp Hasan mısın sen?

-Evet

-Neden baştan söylemedin?

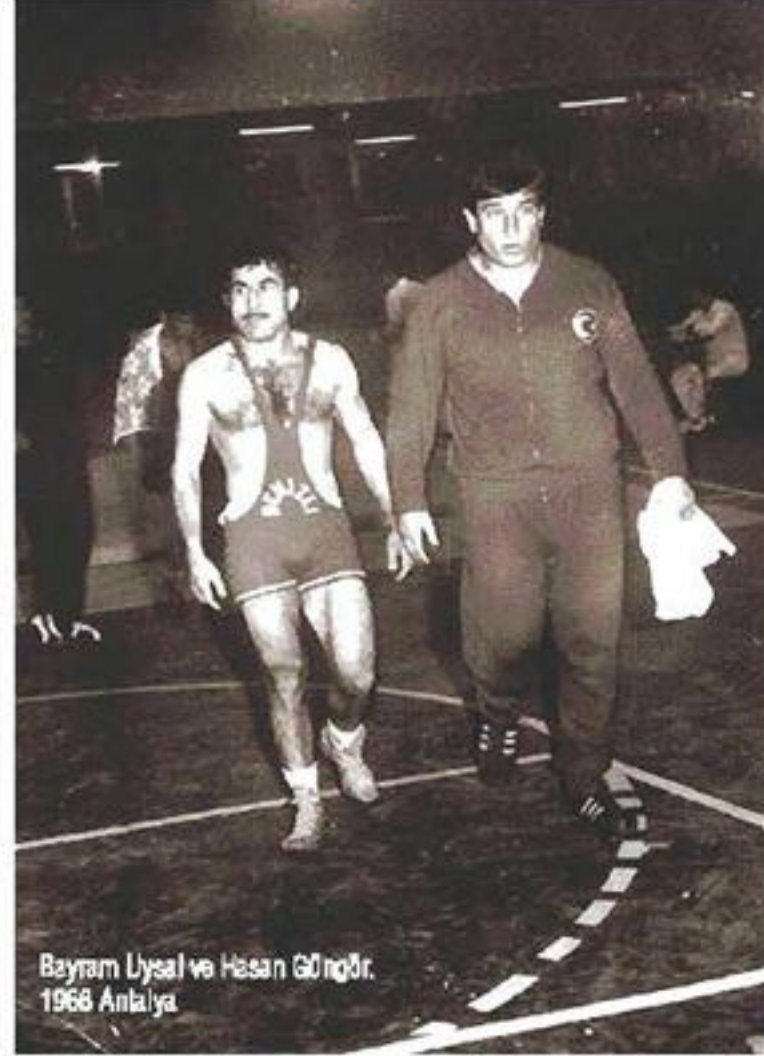
-Sormadın ki...

-Haftaya bir güreş daha var, orada sorarım sana.

Ertesi haftaki güreşler de oraya yakın Tatarlı Köyündeymiş. Biz, Ramazan'ın ağabeyi, benim eniştem gibi iyi güreşçilerden on oniki pehlivan bir minibüse dolduk; doğru Tatarlı... Bir baktım benim pehlivan bekliyor. Bana: "Yahu, bayağı cesur adammışsın sen bel!.." dedi ve ortadan kayboldu. "Bizim pehlivan kaçtı" dediler; halbuki erkek falan kesip, onu bir hafta beslemişler. Ne yapalım, biz de başka pehlivanlarla güreştik.

Dalar yıkarım!.. (Roma 1960)

...Ertesi gün tartı saati, aksi gibi, saat 08.00' a alınmış; bu normalden erken bir saattir, ama zaman zaman olur. Rahmetli Yaşar Doğu Hoca, ezan vakti kapımıza dayandı; zaten iki rekât namaz kıldırıp maça öyle çıkarırdı bizi: "Haydi bakalım saunaya" diyor. Benim en son iki kilo fazlam var, tartı saatine de üç, dört saat var; bu süre içinde düşmem lâzım. Saunanın yolunu tuttuk; fakat çok erken olduğu için her yer kapalı. Bizi de bu arada kilo düşmememe korkusu sardı tabii. Sauna

Bayram Uysal ve Hasan Gönçör.
1968 Antalya

görüyoruz ama ulaşamıyoruz, tel örgüden atlayıp geçelim dedik ve atladık. Atlamamızla beraber köpekler havlamaya başladı; ama, Allah'tan bağılıymışlar. Bu defa, köpeklerin sesini duyan nöbetçi yanımıza gelerek bağırıma başladı; o İtalyanca, biz Türkçe; anlaşmak ne mümkün... Yaşar Hoca: "Çocuklar vakit kalmayacak, bu adam beni tutsun, siz bir tel daha atlayıp saunaya varın" dedi. Nöbetçiye anlatmaya çalıştık; nafile... Nihayet Hoca: "Siz yürüyün gidin, icâbederse ben bu adamı dalar yıkarım, zaptederim" dedi ve nöbetçiyle itişirken biz tel örgüyü geçtik. Sonradan öğrendik ki, bizim atlayıp geçtiğimiz yer, bayan sporcuların yatakhanesiymiş; adamcağız onun için bağırıp çağırılmış.

150 Gramla Giden Olimpiyat Şampiyonluğu...

...1964 Tokyo Olimpiyat Oyunlarında şampiyon olup, ikinci olimpiyat madalyasını alarak güreşi bırakmaya karar vermiştim. Daha önce iki olimpiyat madalyası olan sadece Mithat Bayrak ve Mustafa Dağıstanlı vardı. Allaha ibadet eder gibi, hiç hilesiz çalıştım; tam dört ay çoluk çocuğumu göremedim. Seçmelerde rakibim Ahmet Ayık'tı; kaç güreş yaptysak yenilemedik. Hocanın beni tercih etmesi tabiiydi; çünkü, neredeyse her sene bir iki şampiyonluğum, ayrıca da enternasyonal tecrübem vardı; dolayısıyla Tokyo'ya ben gittim.

Finallere geldiğimizde üç kişi kalmıştı: Amerikalı, Bulgar ve ben. Onlar bir gün önce güreşmişlerdi; ben aynı gün ikisiyle de güreşecektim ve ikisini de yenmem gerekiyordu. Amerikalı uzun bir adamdı. Dalıyorum, ediyorum, bir türlü bastıramıyorum; o da puan alamıyor

Hasan Güngör'ün evinde. 2004
(Fot: Emre Recep Ergen)

Hasan Güngör'ün evinde. 2004
(Fot: Emre Recep Ergen)

benim de puanım yok. Celâl Hoca kenardan bağıyor: "Oğlum ne yapıyorsun, güreş bitiyor, şampiyonluğun gidiyor" diye. Gerçekten Amerikalı'yla berabere kalırsam şampiyon olmam mümkün değil. Bu kadar çalışmayla, verilen bunca emekle bu nasıl oluyor diye düşünüyorum; bütün millet gözümün önüne geliyor. Olanca gücümü toplayarak: "Ya Allah!.." deyip bir bastırdım ve bir puan aldım; başka yok, tek puan. Galip geldim ama, bitirdi beni Amerikalı; müthiş yoruldu.

Bulgar o gün güreş yapmadığı için gayet zinde; bense, kurala göre, Amerikalı'yla yaptığım güreşten sonra, sadece onbeş dakika dinlenerek Bulgar'la güreşeceğim. Tabii, daha terim bile kurumadan mindere çıktım. Bulgar'ı, 1958 Sofya Dünya Şampiyonasında yendim, 1959'da İstanbul Balkan Şampiyonasında yendim; aşağı yukarı beş müsabaka yaptık, hepsinde ben galip gelmişim. Mindere çıktık mı değil güreşmek, titrerdi adam resmen. Yine titriyor karşımda; ama, Amerikalı bende mecâl bırakmadı ki. Üstüne gidiyorum gidiyorum, ama puan alamıyorum. O ise korkudan benim üzerime hiç gelemiyor; zaten, cesaret edip bir gelse, belki de beni yenecek; devamlı müdafaada. Neticede müsabaka berabere bitti; onun da istediği buydu zaten; Hasan Güngör'e bu defa yenilmemiş olacaktı. Yönetmelik icâbı kantara çağrıldık; o, 87 kg'ın üstünde çıkmadı, bense 150 gr. fazla geldim. Sonuç: Bulgar şampiyon, ben ikinci... Kahrımdan öldüm, ağladım. Resimlerde görülür, madalya elimdedir, boynuma bile taktırmadım.

Ve diğerleri...

Araştırma Grubu*

Aşağıda, Denizli güreşinin dorukta olduğu yıllarda, bu spora emek vermiş güreşçilerimizin kısa biyografilerini okuyacaksınız. Hasan Güngör ve Bayram Şit'in detalarca, dünya ölçüsünde başarılar elde etmesi nedeniyle bu iki sporcuya ayrı yerler ayırdığımız için diğerleri dedik, yoksa hepsinin emekleri ve başarılarıyla günlüğümüzde yeri vardır. Ölmüş olanlarına rahmet, yaşayanlarında sağlıklar diliyoruz.

Bu kısa bilgileri, bir Denizli Güreş Arşivi oluşturmaya çalışan, Güreş Eğitim Merkezi Müdürü sayın Ahmet OZYILMAZ'dan elde ettik. Bu çalışmalardan ötürü kendisini kutluyor, teşekkür ediyoruz.

Geçmişten Günümüze DENİZLİ

Ramazan GUNGÖR

- 1931 Çameli
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlkokul mezunu
- Merhum
- Milli sporcu (Derecesi yok)
- 67 kg

Ali YIG

- 1925 Acıpayam
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlkokul mezunu
- Merhum
- Milli sporcu (Derecesi yok)
- 57 kg

Ahmet OZ

- 1930 Acıpayam
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlkokul mezunu
- Emekli
- 57 kg.

Fazıl AKYOL

- 1929 Kızılkaya - Çameli
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlkokul mezunu
- Ağır siklet

İbrahim PAY

- 1929 Gölcük
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlkokul mezunu
- Emekli

Bayram UYSAL

- 1934 Çameli
- İlkokul mezunu
- Emekli
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- İlimizde uzun süre Güreş hocalığı yaptı.
- Milli sporcu
- Derecesi: 1959 yılı 57 kg. Akdeniz Oyunları Serbest Güreş Şampiyonu
- 57 kg.

Hilmi GEZİCİ

- 1934 Sakarya
- İlkokul mezunu
- Merhum
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- Milli sporcu
- Derecesi: 1959 yılında 67 kg Serbest Güreş Balkan Şampiyonu
- 1959 yılında 67 kg Serbest Güreş Akdeniz Oyunları Şampiyonu

İsa ACAR

- 1935 Fethiye
- İlkokul mezunu
- Merhum
- Denizli Güreş İhtisas Kulübünde güreşe başladı.
- Milli sporcu
- 1965 yılında 62 kg. Balkan Şampiyonu

1957 İstanbul Dünya Şampiyonası Serbest Güreş Milli Takımı.

Soldan sağa 1- Celal Alık, 2- Mehmet Kartal, 3- Hüseyin Akbaş, 4- Mustafa Dağistanlı, 5- Hayrullah Şahin, 6- İsmail Oğan, 7- Hasan Güngör, 8- İsmail Ali, 9- Hamil Kaplan.

DENİZLİ DESTANI

...Böyle deence gadaa, Ya deliii ya! Demiş adam. Ülen demiş, haritamın bee!Oolan gızaamış bozaamış, neese o vaktada gadaa domuşup duran deeze dönmüş oolana ha oolum demiş püsküütü yi. Oolan mancar gibi...Uzanmış püsküütü yemiş. Yiiken cangurtaran yolunun başına gelmişlee. Adam demiş haden baken, gelmişken görem şu çeşmee demiş. Sapmışlaa yoldan, Vali çeşmesi derlee onun önünde durmuşlaa.Adam çeşmee bakmış golum gibi akıp baa. Hakgetten demiş, kimbili suyu nasıldır?. Enmiş arıbadan ,aazını yalaa dayamış başlamış işmiye. Ülen o ne? Herif gafee galdırmış yalakdan, daş yemiş gibi hönkürdeyo.Deeze tez canlı, kamış ba'mış herif zıpıdeyo, herif zıpıledkçe ooln goltuğun dibine ilce sinmiş kıkırdeyo. Gülü gülü gözlerinden yaşlaa akmış. Uzatmayam, dönmüş herife, abey demiş bu gıdaa yumulcek ne vaadı? Yuveş yuveş işceedin, fırlı fırlı içeesen gursağın şişee, eccik durup bi taa işcedin, bek da'lı oluudu. Dedikden kerı hepsi enmişle arıbadan, deeze arkıda yazgı vaamış onu yazmış, oturmuşlaa. adam demiş, olum demiş geliiken bek yavuz şakıdın emme, Denizli bu gıda gücçük mü demiş. Ya'a demiş oolan oluu mu abey, hankirasını anladıvisem sene bilmeyon ki demiş. Vakıdın vaasa sene öbür yerleri de deyvirin. Deence gadaa adam demiş, oolum demiş- deyvi... Oolan bi yo püsküütünden gevlemiş, çinnemiş çinnemiş, tıpürüğü guruunce gadaa.Ondan kerı bi kupu da su işmiş, başlamış şakımee:

Dilmesen de anleççedim bu söze
Gevezelik vaadır susmaz dil abey
Çüş etmessen çenem düşük bek azaaa
Denizli'de gezcek yerle bol abey

Eveli bi gidin Halil ustama
Kebabı va eyi gelii hastama
Aman deyem çatal gaşık isteme
Burda kebab elle yinii bil abey

Kebapçıdan yokarıya varınca
Bayramyeri meydanına görünce
Galabaşın ortasında durunca
Heç düşünme sen kendine **sal** abey

Çaybaşına gösteriile gidesin
Görmek lazım bence eyi edeesin
Gene gelcem deye yemin adaasın
Be'lerim ben ertesi yıl **gel** abey

Hacı Hasan Tekkesi'ne çok deyil
Gapı alçak girekene bak eyil
Dua niyaz denizine gir boğul
Camisinde namazını **gil** abey

Orecikden guşbunara a' lecen
Mahılleye sokok yo'lecece
Derin nefes alcen eyi ko'lecece
Guşbunar'ım sanki kokaa **gül** abey

Çatalçeşme buree uzak galısa
Öree gi'mek deezeme zor gelise
Arıbeele gidem deecek oluusa
Dolmuşlara edivicen **el** abey

Çatalçeşme Denizli' de seçili
Sovuk suyu gana gana içilii
Bu çeşmeye nasıl giymet biçili
Belki gevher belki gümüş **lal** abey

Guruçay' ın yellee esee yirinde
Düşünüken yaram ganaa derinde
Anımadım sanki günün birinde
Buruları silib atmış **sel** abey

Gınıklımız bi zamanlaa köyidi
Adı belli Oğuzlaadan boyidi
Atasından miras galmış payidi
Bugünleede bahalı bi **şal** abey

Suluköprü durağında beg galma
Gövün rengi gapandıısa çok galma
Hemen seğırt deezeminen tek galma
Yağmur yağsa buruları **göl** abey

Akkonak'dan öbür yanı bağıdi
Beş ev vaadı apartıman yoğıdi
Elalemin gözü gönlü toğıdi
Hindi orlaa altın gibi **mal** abey

Dağ başında Gerzile' nin yuvesi
Bek güzeldir ortasında gaavesi
Hoştur suyu yumuşakdır havesi
İsteee ev yap ister üç gün **gal** abey

Nizamiye Gerzile'nin alt yanı
Onun ardı Kiremitçi bil bunu
Eççik eylen- burulaada dut yinii
Ondan kerı Garaman'a **yol** abey

Garamanda büyük baza guruluu
Gapısından yuveş yuveş girili
Ayagına laylomcula sarılı
Gi' mezlese sen bi tokat **çal** abey

Eskileeden burlaa hepden bunaadı
Çameşirlee buleşikle yunaadı
Denizli'ye gelen "deniz" sanaadı
Hindi burlaa gupguru bi **çöl** abey

Emme lakin bölöü olsa farketmes
A'lı olan geri dönüp çarketmes
Çennet vatan parçasını terketmes
Öleceksen burulaada **öl** abey

Söz tükendi deece'lerim bi'medi
Ses gııldıvakıt bunu ye'medi
Gurgunoolu lafa yalan ga'madı
Memlekedim çiçeg gokan bal abey

Levent KURGUN
29.01.200-cumartesi

Denizli'nin Doğal Güzellikleri

Dr. Vedat Ozaltun*

TOKALIKANYON
(KARANLIK DERE)
GÜMÜŞSU

NASIL GÖZLER?

İŞIKLI GÖL / ÇİVRİL

NASIL ÇİVRİLİR?

Onlar, Seçilme Haklarını Kullandılar

Zerrin Özirs Öztan*

Türk Kadınının bilgisine, görgüsüne, devlet ve Ülke yönetiminde görev alabilecek yeteneğe sahip olduğuna inanan Atatürk'ün 5 Aralık 1934 tarihinde kadınına "Seçme ve Seçilme Hakkı"na kavuşturmasından bu yana pek çok kadın seçme ve seçilme hakkını kullandı ve kullanıyor. 3 Nisan 1930 yılında Belediye seçimlerinde Türk Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan yasa 1580 Sayılı yasa. kabul edildikten sonra Denizli'de bu yönde seçilme hakkını kullanan ilk kadınlar kimlerdi? Şimdi neredeler? Ne yapıyorlar? sorularına cevap aradığımda; 1998-2003 döneminde Denizli Belediye Meclis Üyeliği yapmış bir Kadın olarak, benden çok önce ve ilk kez bu göreve talip olan öncü kadınların kimler olduğunu araştırıp bularak onları tanımayı ve tanıtmayı bir borç bildim.

"Kadın ve Siyaset" ilişkisine baktığımızda yıllardır toplumun % 55'ini oluşturan Türk Kadınının bu konuda hala geride kaldığını görüyoruz. Kadın seçmenlerin çoğu oyunu kullanamaz ya da pek çoğu eşlerinin, babalarının veya bağlı oldukları erkeklerin istekleri doğrultusunda oy kullanırlar. Ülkemizde kadın seçmenin durumu böyle iken kadın politikacının durumu daha mı iç açıcıdır? Hayır, ne yazık ki bu gün kadın politikacı adaylarının da önünde pek çok engel vardır. Hepimizin bildiği (ekonomik nedenler, iyi eş, iyi anne, iyi ev kadını olma zorunluluğu, parti içi sıralamada son sıralara konulmak) bu engeller burada irdelemeyi asıl konumuza dönme nedeniyle geçiyorum.

Siyasete kabiliyetli bireysel ve toplumsal olarak İkiye ayıracak olursak, yalnız oy verme davranışı olarak sergilediğimiz ve vatandaşlık görevi olan seçme hakkımız, siyasete bireysel katılımımızdır. Eğer siyasal bir partiye üye olup, çeşitli kademelerinde görev alıp, seçilme hakkımızı kullanarak Belediye veya İl Meclis Üyeliği ve Milletvekilliği gibi daha fazla sorumluluk isteyen görevlere talip olursak toplumsal siyasal katılımı gerçekleştirmiş oluruz. İşte 1978 yılında Denizli'de toplumsal siyasal katılımı gerçekleştirerek seçme hakkı yanında seçilme haklarını da kullanan, yaşadıkları kentlin saygıncısı olmaktan ziyade sorumluluğunu üstlenmek cesaretili gösteren üç öncü kadından söz etmek istiyorum sizlere.

Onlar Denizli Belediye Meclis Üyeliği Yapmış İlk Kadınlarımız, Sn. Edibe KIZILELMA (Adalet Partisi), Av. Sn. Gürcan KOCATÜFEK (Cumhuriyet Halk Partisi) ve Sn. Sumru SAĞLAMOĞLU'dur. (Cumhuriyet Halk Partisi)

Edibe Kizilelma

EDİBE KIZILELMA: (1923-1986)

1978-1980 Yılları arasında Belediye Başkanı Hasan Gönüllü zamanında Adalet Partisi'ni temsil eden meclis üyeliği yapmış olan Edibe Hanım, dava vekili Mustafa Öker'in kızı olup Elmas Kizilelma'nın eşi idi. Üç kız, bir erkek evlat annesi olan Edibe Hanım'ın kızlarından biri Almanya'da, ikisi Türkiye'de, oğlu Turhan Bey ise Amerika'da yaşamaktadır. Edibe Hanımın erkek kardeşi Erdoğan Öker Amerika'da film yıldızlığı yapmış, kız kardeşi Ulviye Berkman ise Denizli Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme Kurumu) Sineması İşletmecisi Dilaver Berkman'la evli olup halen Los Angeles'ta yaşamaktadır. Dilaver Bey vefat etmiştir. Edibe Hanımın eşi Elmas Bey 1945-1960 yılları arasında bacanağı Dilaver Berkman ile Himaye-i Etfal sinemasını işletmiş daha sonra Madenci Hikmet Bey ile maden işletmeciliği ve muhasebecilik yapmıştır. 1970 den sonra Ticaret Odası muhasebe müdürlüğünden emekli olmuştur. Kendisi aynı zamanda Yeşil Spor takımının orta saha oyunculuğunu yapmış iyi bir sporcudur.

Edibe Hanımın yakın çevresini hatırlattıktan sonra kendisini tanıyalım: Adalet Partisi İl Yönetim Kurulu Üyeliği de yapan Edibe Hanım 27 Mayıs İhtilalinden sonra vefatına kadar AP Kadın Kolları Başkanlığı yapmıştır. Muhtelif yardım demeklerinde faydalı hizmetlerde bulunan, eli açık, sofrası zengin, misafir ağırlamayı seven bir hanımdı. Çok sayıda fakir öğrencinin ihtiyacını karşılamak için zenginlerden olanak yaratma konusunda başarılıydı. Çocukla çocuk, büyükle büyükle bir kişiliğe sahipti.

Dinine bağlı, dini derneklerle yakın ilişkisi olan Cuma günlerini Kuran ve İbadetle adanmış bir insandı. Felçli ve yatağa bağlı kayınpederine 11 yıl hiç şikayet etmeden bakarak adeta hastabakıcılık yapmıştır.

Gençliğinde filiz gibi bir kız olmasına rağmen doğumlarından sonra hormon bozukluğundan çok kilo almış; 130-140 kilo olmuştu. Şişmanlığı onun simgesi idi, çok kilolu olmasına rağmen sosyal ve siyasi faaliyetlerini hiç aksatmaz, halka iner, kahvelere gider, kadınlara kadın erkeklere erkek olmanın yanı sıra, baloların pistlerinde en hareketli figürleri de çok rahat yapardı.

Renkli bir idillikçe sahip olan Edibe Hanım, Denizli ile ilgili meselelerin çözümünü için sık sık paşayı ziyaret ettiği gibi, zamanının başbakanı Süleyman Demirel ile de iyi ilişkiler içindeydi.

Edibe Kızılcık

Melak yüzlü, güler yüzlü, herkesle dost, herkesin iyiliğini isteyen, herkesi seven ve herkes tarafından sevilen Edibe Kızılcık 1982 yılında Konya'da bulunduğu sırada vefat etti. Denizliye getirilen naaşı asri mezarlıkta törenle toprağa verildi. Kendisini minnetle anıyor Allah'tan rahmet diliyoruz.

Sumru SAĞLAMOĞLU:

Halen Denizli'de yaşayan SAĞLAMOĞLU ile yüzyüze görüşerek o günlere ait bilgiler ilk ağızdan öğrenme şansına sahip olduğum için mutlu oldum. Kendisi, hepimizin çok sevip saydığı kadın halden ve Denizli kenti için çaba sarf eden duyarlı bir vatandaş olarak ömek aldığımız " Sumru Abla" mızdır.

Babası TBMM'ye ilk giren milletvekillerinden Kayseri Milletvekili Sabit Gıbalı büyüktür. Annesi İstanbul doğumlu Semiha Hanımdır. Ağabeyi ağır ceza haldedir.

İstanbul'da büyüyen Sumru Hanım 1948'de İzmir'de Amerikan Koleji'nde okuyan çağdaş, Atatürkçü modern bir genç kızıdır. Rahat bir yaşam sürmektedir. Daha sonra Denizli'nin Çal İlçesinde halkın yapın ağabeyinin yanına gelir Burada öğretmen Osman

Sağlamoğlu ile tanışıp evlenir. Köylere açıldıkça insanların sıkıntılarını görür, kadınların aydınlatılma gereksinimlerini fark eder. İnanan, gören, gördüğünü sözünden geçiren gerçek bir sosyal demokrat olur. Babasından genlerinde bulunan Kuva-yı Milliye ruhu derneği. Artık hiçbir şeyden korkmamaktadır. Eşi öğretmendir, devlet memurudur ama o ilkesi yanına doğru bulduğu ve inandığı düşüncelerini açık yöretilerde savunmaktadır. Çünkü şöyle düşünmektedir "Eşim Osman Sağlamoğlu, ben Sumru Sağlamoğlu'yum ikimizin de beyni ve düşünceleri ayrı, hiç kimse benim düşüncelerimi kısıtlayamaz." 1965 yılında çocuklarının eğitimleri için Denizli'ye geldiklerinde o artık yolunu seçmişti. CHP'ye kaydolur. Kendisi gibi mücadeleci, aydın hemcinsleriyle kadın kollarını oluştururlar. Mahallelere gitmeye kadınlara konuşup onların sorunlarını dinleyip, çözüm bulmaya çalışırlar. Kadınları aydınlatıp çağdaşlık ve Atatürkçü düşünce yolunda ilerlemelerini sağlarlar. O, "kadının sosyal ve siyasi haklarının bilincine varması ve bu haklarını kullanmaya doğru yönlendirilmesi için etkin politikalar geliştirilmelidir" düşüncesinden yola çıkarak 1978 yılında diğer kadınlara örnek olacak ve Denizli Belediye Meclis Üyeliği görevini üstlenecaktir. Zaten yıllardır Kadın Kolları başkanlığı yapmış ve katıldığı birçok toplantıda, mahalle ve ilçe gezilerinde halkın nabzını yakından tutmuştu. Kendi dayımlıyla "Kafasında bir şimşek çakmıştı ve Cumhuriyet Kızı olarak Aba'sının Türk Kadınına olan güvenini boşa çıkarmama zamanının kendisi için geldiğine ve aktif politikaya atılarak yaşadığı kente yararlı olması gerektiğine inanmıştı." "Aday olduğumu öğrenen pek çok partilim yanında, yolda, sokakta rastladığım herkes beni kutluyor destekliyordu. Şaşkınlık gösterebilir de çöktü." diye anlatıyor o günleri

Sumru Sağlamoğlu, Konya milletvekili olan babasının büyüklüğü ve onun arzusu olan Denizli'de (2004)

Sumru Sağlamoğlu, meclisine alınırken (1978)

Sağlamoğlu. Özellikle kadınlardan çok sevgi ve teşvik gördüğünü anımsayarak onların çalışkanlıklarını minnetle yad ediyor.

Rahmetli Edibe Kızılelma ve Gürcan Kocatüfek ile meclis sıralarını üç kadın olarak diğer erkek üyelerle tam bir uyum içinde paylaştıklarını 1980 İhtilaline kadar görevlerini sürdürdüklerini söylüyor. Şimdi o günleri kendi ağzından dinleyelim:

"Denizli halkı, kadınların meclis üyeleri olmalarına çok çabuk alıştı ve benimsedi, kendi partimden olmayan fakat bana kadın olarak saygı gösteren pek çok beyefendi meclis üyesi arkadaşım oldu. Kadın olarak hep saygı gördüm ve güvenlerine mazhar oldum. Belirtmem gerekir ki birlikte mücadele ettğim kadın arkadaşlarıma inanıyor ve gücümü onlardan alıyordum. Bir gün Hasan Gönüllü beni çağırarak işlerinin yoğunluğu yanısıra 42. madde ile ilgili sıkıntılarının olduğunu söyleyerek, "Siz encümene benim yerime vekalet edeceksiniz, aramızda sıkı bir rabita olacak ve koordineli çalışacağız" dedi. Encümende birlikte çalıştığım arkadaşlarıma bana çok yararı oldu, aramızda olmayanları rahmetle anıyorum. İçlerinde en büyükleri bendim. Gece geç saatlere kadar çalıştığımız çok olmuştur. Edibe hanımla ise farklı partilerden olmamıza rağmen zaman içinde çok iyi arkadaş olduk. Kenan Evren siyasilere tekrar buyur dediklerinde Ziya Tıkıroğlu'nun Belediye Başkanı olduğu 1984-1989 döneminde ben SHP den ve Edibe hanım AP den tekrar belediye meclis üyesi olduk. Değişik komisyonlarda görev yaptık."

Sumru Hanım, Türkiye'nin Avrupa Birliğine girme konusunun tartışıldığı Gönüllü'den çok önce, 8-21 Kasım 1978 tarihleri arasında, Yerel Yönetim Bakanlığı Belediyeler Genel Müdürlüğü tarafından "Çevrenin Planlanmasında Vatandaşın Katkısı" konulu toplantıya katılmak amacıyla Belediye Başkanı Hasan Gönüllü ile birlikte seyahat masrafları Avrupa Konseyi

tarafından karşılanarak, 15 günlük geçici görevle Almanya'nın Stuttgart kentine gönderildi. 4-6 Haziran 1980 tarihleri arasında Fransa'nın Bordeaux kentinde yapılan Avrupa Konseyi toplantısında hazır bulundu. Burada Denizli Belediyesi'nin hazırladığı projeyi sundu. Daha sonra, beğenilen bu projeyi yerinde incelemek üzere yabancı konuklar Denizli'ye geldi. 3-5 Eylül 1980 tarihinde ise İrlanda'nın Castlebar kentinde yine Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen "Kültürel İşbirliği Konseyi Kültürel Faaliyetler" toplantısına Denizli'li temsilcisi olarak katıldı. Bu konuyla ilgili hazırladığı raporu gösterirken, lisan bilmesinin ülkesi lehine yararlı ilişkiler kurmasına ve başta Denizli olmak üzere Türkiye'yi tanıtmaya ne denli yararlı olduğunu gururla anlatıyordu. Kadınların etkin biçimde ekonomiye katılmalarından yana olan Sağlamoğlu 1983 yılında açtığı Sumru Butik'in İşletmeciliğini yapmıştır. Bu kavrayışla da üretken ve ekonomik bağımsızlığını elinde tutan kadının, daha güçlü ve kendine güvenen, karar mekanizmalarına katılabilen birey olduğunun bir örneğidir.

Sumru Sağlamoğlu, encümen toplantısında

Onu dalma destekleyen, yaşam savaşında el ele, omuz omuza birlikte yol aldığı eşi değerli öğretmen Osman Sağlamoğlu ve Sumru Sağlamoğlu'na uzun ve sağlıklı ömür diliyorum.

Av. Gürcan (KOCATÜFEK) ÖZEK:

Edibe KIZILELMA ve Sumru SAĞLAMOĞLU ile birlikte 1978-1980 Hasan GÖNÜLLÜ döneminde meclis üyeliği yapan Gürcan hanım'ın avukat olduğunu ve ilk eşinden ayrıldıktan sonra İzmir'e yerleşerek tekrar evlendiğini öğrendim ve Denizli'de yaşayan akrabalarından telefon numarasını alarak kendisine ulaştım. Benim doğum yarım olan ve gençliğimin geçtiği güzel İzmir'de yıllar sonra tekrar Belediye Meclis Üyesi olduğumu işitmek hoş bir tesadüf oldu.

Şimdi Gürcan Hanım'ın ağzından Denizli'deki Belediye Meclis Üyeliği serüvenini dinleyelim: "Şu anda ilçe olan Akköy'e bağlı Kavakıbaşı köyünde 1950 yılında 7 çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olarak doğdum. Ailem çiftçilikle uğraşan ve 7 çocuğunu da okutmaya çalışan aydın insanlardı. Öyle ki daha iyi öğrenim görebilmem için ilkokul dönemimde Denizli'ye

yerleştiler. İlk ve orta öğrenimimi Denizli'de yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini 1974 yılında bitirdim. Tahsilim devam ederken babamın erken ölümü nedeniyle ve ailemin en büyük çocuğu olduğum için son sınıfta Denizli'ye gelerek sınav zamanları ise İstanbul'a giderek okulu bitirmek durumunda kaldım. Okurken, aynı zamanda İstanbul'da PTT'de çalışıyordum. Avukatlığı seçmemin nedeni ailemin büyüğü olarak Denizli'de kalıp kardeşlerime sahip çıkabilmektir.

Biran Keskinkök

Ailemin her iki kadını da sosyal demokrat kökenlidir. Yokluklar içinde büyümüş ve tahsil hayabına devam etmiş bir kişi olarak sosyal demokrat anlayışta olmam çok doğaldır. Kaldı ki üniversite yıllarımda öğrenci hareketlerinin içindeydim, yani ben 68 kuşağı gençiydim. 1975 yılında Denizli'de avukatlığa başladım. Çağdaş Hukukçular oluşumu içinde yer aldım. Bu dönemde CHP örgütünde çalışmalara başladım. Adnan Keskinkök'ün listesinden yönetim kurulu üyesi seçildim. 1977 yerel seçimlerinde Belediye Meclis Üyeliğine aday oldum. Delegelelere kendimi tanıtarak ve anlatarak listede kendime yer buldum. Yani ne alama ne de kadın kotasından faydalanma gibi bir lüksümüz olmadı.

O dönemde Cumhuriyet Gazetesi her zaman olduğu gibi kent kent Anadolu'yu dolaşarak seçimlerin nabzını tutuyordu. Denizli gibi bir Anadolu kentinde ilk kez mecliste bayan adayların olduğunu görünce benimle röportaj yapıp karikatürlerimizi çizerek gazetelelerinde yayınladılar. Ne yazık ki ben bu gazete nüshasını kaybettim.

CHP yönetimine ve meclise aday olmam 68 kuşağı olan benim için adeta bir sorumluluktan çünkü haklarımızı mücadele ederek ancak kazanabileceğimizin bilincindeydik. Bizler kendimizden ötürü halkımızı, ülkemizi düşünen bir gençlik kuşağı idik. Bazı görevleri üstlenerek, gençlik dinamiklerimiz ile halkımıza olan

borcumuzu ödemeye çalıştık. Tabii ki bana destek olanlarda oldu. En başta Adnan KESKİK'İN ismini belirtmeden geçemeyeceğim ve o dönemde yakınım olan insanlarda uğraşılarda devamlı destek oldular. Mecliste olduğum dönemde kentte bazı bölgelerinde imar kanununun 42. maddesi uygulanması yapıldı. Bugün Denizli'nin yerleşim yeri olarak en çok tercih edilen Kuşpınar mahallesi çevresi, çamlık yöresi o zamanki düzenlemelerle bugünkü haline getirildi. Aynı zamanda encümen üyeliği görevinde de bulunarak halkımızın ve belediyemizin sorunlarının çözümünde katkıda bulunmaya çalıştım. Siyasete olan ilgim ve sevgim hiç bitmedi. İzmir'e yerleştikten sonra da ilk olarak yaptığım işlerden birisi SHP'ye daha sonra CHP'ye kayıt olarak silminden geldiğince partime hizmet etmeye çalıştım. 28 Mart 2004 seçimlerinde yerleşim

1 ANAP, 1 DYP ve 3 CHP olmak üzere 5 kadın meclis üyesinin görev aldığı öğreniyoruz. 1999-2003 sayın Ali Aygören döneminde ise aralarında benim de bulunduğum iki CHP'li ve 1 DSP'li olmak üzere 3 kadın meclis üyesiydik. DSP'li arkadaşımız evlanip eşinin yaşadığı Almanya'ya gitmek zorunda kaldığı için biz 2 kişi kalarak yolumuza devam ettik. Şu anda ise sayın Nihat Zeybekçi dönemi hükümet sürmekte ve mecliste AKP'den 4 kadın meclis üyesi görev yapmaktadır.

Gözardı etmeyelim ki: Kadınlar büyük bir toplumsal güçtür. Kadınları yaşama katılmamış, kadınları toplum dinamiğine katılmada engellenmiş, kadınları bastırılmış bir toplum demokrasile ulaşmamıştır. Bunun bilincinde olan herkesin kadınları politikaya atılmalan konusunda yörekendirmeleri ve desteklemeleri gerekir.

5 Aralık 2004 tarihinde Kadınlara "Seçme ve Seçilme Hakkı"nın verilisinin 70. yılını idrak ettik. 1935 yılında Büyük Millet Meclisine giran 18 kadın milletvekili başta olmak üzere, aktif politikaya atılıp; milletvekilliği ve meclis üyeliği yapmış tüm kadınlarımızı minnetle ve takdirle anıyor, bayrağı devralacak kadınlara ülkeleri için yapacakları çalışmalarda başarılar diliyorum.

1991 yılından beri Denizli'de yaşıyorum, pek çok demekte ve siyasi bir partinin il ve ilçe yönetiminde ve kadın kolları başkanlığı görevlerinde bulundum. Halen Denizli Kadın Platformu'nun bir üyesiyim. Yıllardır çalışkan, özveri ile çağdaş Atatürkçü hemcinslerimle omuz omuza çalışıyorum, hepsyle kıvanç duyuyorum. Daha önce de pek çok vesileyle söylediğim gibi "Ne mutlu bize ki: yüzümüz peşe altına gizlenmiş değil, alınımız açık, yüzümüz ak, gözümüz Atatürk'ümüzün bize hedeflediği aydınlık yola bakıyor. Zihnimiz bize haklarımızı veran Ata'mıza nankörlük edecek kadar bulanık ve körüklü değil." Biz onun 1923 yılında dediği gibi "Erkeklerden daha çok aydın, daha çok verimli, daha çok bilgili olmak zorundayız." Çünkü biz anneyiz, biz toplumun kız, erkek bütün bireylerini büyüten, yetiştiren, eğiten, nüfuzun yansıdan fazlasını oluşturan çok önemli bir kitlediriz.

Denizli'de Demircilik Sanatının Dünü, Bugünü

Öğr. Gör. Metin Türkteş*

Bu yazımızda, bir el sanatı olarak demirciliğin ilimizdeki eski ve yeni durumu hakkında, sanatı devam ettirmekte olan kişilerle görüşülerek, bilgiler verilmiştir.

İlimizdeki demirciliğin durumunu ele almadan önce demirin insanlık tarihindeki durumu hakkında çok kısa bilgi vermekte yarar vardır. Demir, insanların keşfettikleri ve kullandıkları en eski madenlerden birisinin olması yanında dövülebilen metallerin de en sertidir. Bilebildiğimiz kadarıyla insan yapımı en eski demir eşyalar, MÖ 3000-2800 yıllarında Mısır ve Mezopotamya'da bulunmuştur. Bunlar daha çok günlük hayatta alet olarak kullanılan basit eşyalardır. Daha sonraki yüzyıllarda demirden yapılan eşyaların, insanlar tarafından çeşitlendirilerek yaygın olarak kullanıldığını yapılan çeşitli kazılarda görmekteyiz.

İnsanlık tarihi içerisinde, diğer madenlerde olduğu gibi, demir madenini de kullanan ilk medeniyetlerden birisi Türklerdir. Türkler, tarihleri boyunca dünya milletlerine iki alanda üstünlük sağlamışlardır, bunlardan birisi demircilik diğeri de at yetiştirme. Demirciliği kendilerine en önemli meslek olarak seçen Türkler bu alanda çok başarılı olmuşlardır. Hunlar, İhtiyaçlarını karşılamak için, demirden çeşitli aletler ve silahlar yapmışlar, Göktürkler, kendilerinin ve bütün Orta Asya'nın silah ihtiyacını karşılamışlardır. Bu yönleriyle de askeri bakımdan çok güçlenmişler ve kendi bölgelerinin hakimi olmuşlardır.

Türkler demire, kendi dillerinde ve kültürlerinde kutsal bir anlam içeren kök(gök) kelimesini kullanarak kök demir yani gök demir derlerdi. Demir onlar için kutsaldır ve bu yüzden kutsal demirden yapılan kılıçla "gök girsin kızıl çıksın" diyerek and içilir. Demir kutsal bir maden olarak düşünüldüğünden zamanla demirciler de kutsal sayılmışlar, bu yüzden demirciler, Dikemiz de dahil olmak üzere bir çok Türk bölgesinde; insanlara kötülük getiren albastı ruhunun en büyük düşmanı sayılmışlardır.

İlimizde Demircilik

Denizli yakın zamana kadar gelirinin büyük kısmını tarım ve hayvancılıktan sağlayan illerden birisiydi. Özellikle tarımda ihtiyaç olan aletlerin yapımında demircilere ihtiyaç duyulmaktaydı ve bu ihtiyaç da ilimiz demircileri tarafından karşılanabilmekteydi. İlimiz demircileri kendi alanlarında çok başarılı olmuş sanatkârlardır. Tarımın zamanla gelişmesi, yeni aletlerin kullanılması, demircilerin de kendilerini yenilemelerini sağlamış, gelenekten gelen sanatlarını dönemlerinin teknolojiyle birleştirmesini bilmişlerdir. Buna bir örnek verecek olursak, eskiden ilkel şekilde yapılmakta olan tarımda toprak, kara sabanlarla işlenmekteydi ve bu sabanlar da yine demirci ustaları tarafından dükkanlarda elle yapılmaktaydı. Arkasından traktörlerin ilimize gelmeye başlamasıyla, onların kullandıkları pulluklara (traktör sabanı) ihtiyaç duyulmuş. Denizli'de demirci ustaları dükkanlarında bunları da yapmayı başarmışlardır. Daha eski yıllara bakacak olursak, ilimizde o kadar başarılı ve yetenekli ustalar çıkmış ki, Milli Mücadele yıllarında, kaması olmadığından dolayı ordu tarafından kullanılmayan toplar için, atölyelerde çok kıstlı imkanlarda, çeşitli demir

Demirci Ustası
Hayrettin Köçeler
Özök taşında

Dermişler Çarşısı, Kızılcı (2004)
Fot. Şehyar İnan

peşgalarına sahip olmak top kazanma yapamazlar ve bu işleri yapamazlar. İstenen her şeyi yapamazlar ve bu işleri yapamazlar. İstenen her şeyi yapamazlar ve bu işleri yapamazlar.

Diğer bir çok sanatta olduğu gibi bu sanatta da usta çırak ilişkisine dayanan bir meslektir. İyi bir usta olabilmek için, iyi bir ustanın yanında çalışmak, ustanın öğretilerine uymak, mesleğin geleceğinden gelen insanlardan destek almak ve fiziken de güçlü olmak gerekmektedir. Her ne kadar demir ustalara yarıya da, onu dövmek ve çelme atmak için ağır çelik ve balyozlara ihtiyaç vardır, bu da daha çok insan gücüne dayanmaktadır. Bu mesleğe sahip olan ve bu sanatçıya katılacak olanlar, usta olabilmek için yeterli işe girdiği zaman, kendisine usta seçilene kadar bir süre çalışır ve ikinci ay bir döküm açılır. Yeterince çırak olan bir döküm sahibi olsa bile, yine ustasını kupa saygıya kusur etmez, yeni gelince onun bilgilerine saygı gösterir. Çünkü gelecekte gelecekte hem de bu meslek sahibinin kusurları söz konusudur.

Demir ustalardan bazılarına göre

yanında fabrikasyon malat da satılmaktadır. Geleneksel üretim yapanlar, sınırlı bölümlü yapamazlar gibi bazı ustalar bazı ürünleri yönlendirilmiş ve üretmelerini o alanda gözetmektedir.

Günümüzde yapamakta olan eski demirci ustalarının sayısı çok fazla değildir. Yapanlar da iş olarak mesleklerini devam ettirmiyorlar. Bazıları dükkanlarını yitirmiş olduğu için, zaman zaman gelip oraya yardımcı oluyor, bazılarının da mesleği tamamen bırakıp başka işler yapmaya başladıklarını görüyoruz. Hala yapamakta olan demirci ustaların sayısı azdır. Hayrettin Kılıçcı (1938 doğumlu, dükkanı HİTİT tesis dururken ve oğluna devretmiş) gibi ustaların sayısı azdır. Dükkanı bazen gelmekte ve sipariş olursa üretim de yardımcı olmaktadır. 1950 yılında gazde Ferguon kalıplarını Denizli'ye getirmeye başladıkdan sonra, 1952 yılında Denizli'de ilk defa kendi dükkanında HİTİT ve diğer traktör pulluğunu yapan, yaptığı HİTİT pulluğu 600 liraya satan usta. Meslek, dedesinden geliyor ve yirmi bir denirli olan Hacı Mehmet Ali Ustasının oğlu ve çırakı. Sacatlı Çallı (Mesleğini HİTİT

Hayrettin Kılıçcı'nın "HİTİT" pulluğu ile çelme atma işi için kullanılan demir pulluğunun fotoğrafı.

demirciliğinin kusurları sanattan gelmektedir. Onlara göre demircilerin padi Davut Adayıdır. Bir gün Davut As. ile eği arasında, keremete aede nel bende mi tartışması olur. Davut As. demiri çelik kullanmaktan yumruğu ile dövülen birisi olduğu için keremete kendisinde olacağını savunur. Yine bir gün Davut As. dükkanında çalışırken çarçına eve yemek almaya için gönderir. Davut As.ın eği eline bir eldiven giyer ve eldivende bir delik açar. Çırak eve gelince, kendisini göstermeden kolunu uzatır ve yemek için çarçına verir. Çırak yemek alırken delik olan eldivende kadının ayağına parmağını girer. Bu sebepten, tam bu sırada Davut As.ın daha önce kazın demiri tutarken yumruğunun eli ayağına yarar ve mesleğini yapamaz hale gelir. Bir gün mesleğini yapamayanın dükkanıyla birlikte geçerken, ön ayaklarını geçire yapamaz hale uzunması bir köpek görür ve köpeğin bu ayak geldiğini fark ederek bir köpek yapar. Bu köpek saygısında, daha önce eyle tuttuğu ve yumruğuyla dövüldüğü kazın demiri tutar ve artık köpeğe dövmeye başlar. Böylece de keremete kadında olduğu keremete verirler. Günümüzdeki demircilerin kazın demiri tutmak için kullanması olduğu köpek de böylece ortaya çıkmış olur.

Demir ustaların Denizli'de Demirciler Caddesinde dükkanlarını açmışlar ve HİTİT arada varlıklarını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. 1960 yıllarında 40-45 tane dükkan olan demirciler, geçen günümüzde çalışmaları HİTİT pulluğu zar yetiştirilmis. Günümüzde ise sadece 8-7 dükkan kalmışlar ve bunlar da geleneksel üretimlerini

olarak koru almıyor, dükkanına arada bir uğruyor. Mustafa Çallıdemir, Ahmet Çallı (1945 doğumlu, araba oğluna yardım ediyor). Hayrettin Eroğlu, Necati Demirci, Durmuş Balaban, Ali Öztürk ve diğerleri.

Günümüzde HİTİT pulluğu ustaları daha çok köylere az sayıda gelen siparişleri almaktadırlar. Gelen siparişler de genellikle, nacak, bulut, tırta, osak, kezme ve gökündedir. Mesela bunlardan birisi olan nacak yapımı yavaşlık bir buçuk saat zaman almakta ve nacak ortalam olarak 18-20 milyon liradan satılmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi ile çeliklerin teknolojik kullanıma başlaması (mesela, çapa makinelerinin çelme çapaya olan ihtiyacı azalmış), bir çok HİTİT gereksiz hale gelmesi ya da malde yapıyor olması, mesleğin insan gücüne dayalı olması gibi sebeplerden mesleğe olan ilgi azalmış ve çırak gelmez olmuş dükkanlara. Yine ustaların beyanına göre genç nesil fazla aklınca gelmiyor. Çırak olarak alınan çocuklar dükkanlara ustalarından sonra geliyor, mesleğin kusurlarına fazla uymuyorlarmış. Bunlar da dükkanlılık yapıyor, usta sığınca da bırakıp gidiyorlar. Bunun sonucu olarak da yeni çıraklar yetişmiyor ve meslek şu an eski ustaların orta yaş oğulları ya da çırakları tarafından devam ettirilmeye çalışılıyor. Ustalara göre, şu an sayısı 6-7 civarında olan demirci dükkanları en fazla on yıl sonra ortadan kalkacak ve bu meslek de diğer bir çok el sanatı gibi tarih gömülecektir.

Şehir, Ufuk, Kültür ve İnsan

Prof. Dr. M. Ali Ünal

Antalya havaalanına inen Hollandalı turist çevresine şöyle göz gezdirince şöyle diyor: "Oouu! Bu dağlar hep sizin mi? Ne çok dağınız var"

Zeytin'den Denizli
Fot: Selahittin Özçelik

Peki biz Denizli'nin ne kadar dağı var farkında mıyız? Honazdağı'nın Batı Anadolu'nun en yüksek dağı olduğunu biliyor muyuz? Ya Pamukkale'nin dünyada bir benzerinin bulunmadığının idrakinde miyiz?

Dağların tepesinden, kuş bakışı hiç Denizli'yi seyrettiniz mi? Baba dağının çıplak zirvelerinin sabah güneş doğarken adeta alev almış, tutuşmuş gibi görüldüğüne hiç dikkat ettiniz mi? Yoksa siz de günlük meşgalelerden fırsat bulup şöyle bir dağlara bakmayı ihmal edenlerden misiniz?

Hiç Zeytin yaylasından yürüyerek indiniz mi? Gökpınar çayı Üzeninde kurulan barajın Denizli'ye kattığı güzelliği fark ettiniz mi?

Bunları biliyorsanız şehirde dolaşmak size sıkıcı gelecektir. Hele şehirdeki trafik keşmekeşi çileden çıkmanıza yetecektir. Şehir plancılarının ufkunun ne kadar dar olduğunu hiç düşündünüz mü? Denizli'ye ikiye bölün İstiklal-Bayramyeri hattının ne kadar dar bir cadde olduğunu fark ediyor musunuz?

Fatih Rifki Atay, Atatürk'ün, Ankara caddeleri açılırken bugünkü Gazi Mustafa Kemal Bulvarının genişliğinin en az 90 metre olmasını istediğini fakat plancıların ne yapıp bunu 60 metreye düşürdüklerini anlatır. Napolyon Bonapart 19. yüzyılın başlarında Şanzelize Bulvarını açtırırken genişliğinin 300 metre olmasını sağladığını biliyor musunuz? Peki Denizli'nin daha 15-20 yıl önce açılmış ana caddelerinin genişliğinin en fazla 30-40 metre olmasının hangi geniş ufuklu(!) mimarların eseridir acaba hiç düşündünüz mü? İki yana park edilmiş araçlar sebebiyle ulaşım daha bugünden felç olduğunu göz önüne alırsanız, bir ticaret ve sanayi şehri olarak Denizli'nin nüfusunun bugünkünün beş katı olduğu bir zamanda trafiğin ne olacağını gözünüzde canlandırabiliyor musunuz? Hadi Çakıroluk'a ve Zeytin Yaylasına tırmanmanıza gerek yok. Şahin Tepesinden şehre baktığınızda birinci sınıf tarım arazilerinin nasıl imar ve iskana açıldığını görebiliyor musunuz?

Osmanlı şehirciliği bugünkü modern şehircilik

anlayışından farklı idi. Özel mekanların gizliliği prensibi yüzünden çıkmaz sokaklar yaygındı. Ulaşım vasıtaları bu kadar gelişmiş değildi. En fazla at ve öküz arabası vardı. Bugünkü kadar geniş caddelere, trafik kurallarına ve düzenine ihtiyaç yoktu. Bu sebepten Osmanlı şehirleri birbirlerine abanmış bir iki katlı ahşap evlerden meydana geliyordu. Şehrin belli caddeleri ile umuma açık binalar ve mâbedleri mimarbaşı denilen kadının maiyetindeki bir memurun gözetiminde idi. Şehircilik bugünkü gibi problemlili değildi.

Biz modern şehirciliği Batı'dan öğrendik. Daha doğrusu öğrenemedik. Modern şehircilik yapacağız derken birçok şehrimizin tarih dokusunu mahvettik. Sovyet döneminde Ruslar tarihî Taşkent'i olduğu gibi bırakıp yanına modern bir Taşkent kurmuşlar. Biz bu basireti en muhteşem tarihî şehrimiz İstanbul'da bile gösteremedik.

Bugünkü modern şehirciliğin kökleri Batı'da 18. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Birbirini kesen satranç tahtası gibi caddeler Barok stilli şehircilik anlayışının ürünüdür. Biz bunu taklit ettik ama, kötü taklit ettik.

Alman tarihî coğrafyacısı Wolf Hütteroth 1992 yılında Konya'da düzenlenen Tahrir defterleri sempozyumu çerçevesinde bir grup tarihçiyi Konya ovasını, Silile kasabasını ve Karaman'ın güneyinde Toroslar'da köy harabelerine götürdü. Konya ovasında 19. yüzyılda Balkanlar'dan gelen göçmenler için kurulmuş köyler vardı. Birbirini kesen geniş sokaklar ve planlı, bahçeli nizam evler olan bir köy. Fakat zamanla göçmenler köyden ayrılmışlar, yerlerine çevre köylere yerleşmeler olmuştu.

Köyün yeni sakinleri o geniş sokakların ortasına evler yapmışlardı. Hütteroth diyordu ki, on sene sonra bu köyler de çevredeki diğer köyler gibi olacaktır. Mahcubiyetten kızardık ama adam haklı idi. Çünkü her on senede bir uçaktan resimler çekerek Konya bölgesindeki tarlaların miras yoluyla nasıl bölündüğünü bile tesbit etmişti. Kendisi 1950'lerden beri Türkiye üzerine çalışıyordu.

Hiç on sene önce, yirmi sene önce, otuz sene önce Denizli nasıldı biliyor muyuz?

Karı Dağı
Fot: Selahittin Özçelik

Arşivden Bir Belge

Yard. Doç. Dr. Süleyman İnan*

1939 Genel Seçimlerinde Lâkabıyla Anılmak İsteyen Denizli Profesör Salih Zeki

"Yiğit lâkabıyla tanınır"
Atasözü

Kısmi Kartı

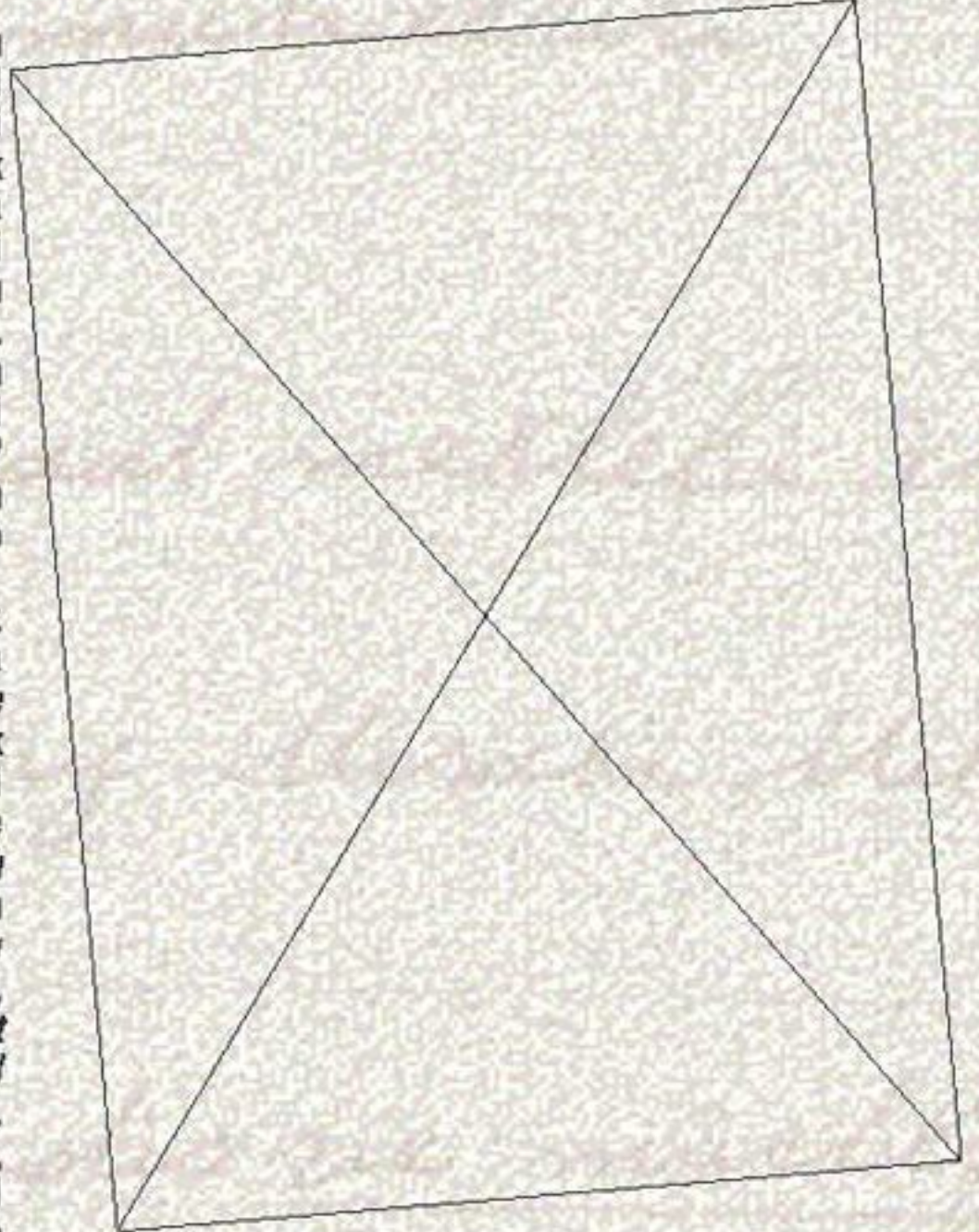
Adı-Soyadı: Salih Zeki Ekimci
Ana adı: Emine
Baba adı: Ahmet Galip
Doğum tarihi: 1880 (1216)
Doğum yeri: Denizli
Mesleği: Ziraat Mühendisi
CHP'ye kayıt tarihi: 1927

Yıl 1939. O dönem dört yılda bir yapılan genel seçimlerin bir yenisi yapılacaktır ve tek parti olan CHP'ye kaydı olmayanların milletvekili seçilebilmesi güçtür. Bağımsız aday olmak ise teorik açıdan mümkün, ancak seçilebilme ihtimali oldukça zayıftır. Cumhuriyet Arşivinde yer alan Salih Zeki Ekimci'yle ilgili bir belgede¹, işte bu 1939 seçimlerinin mikro düzeyde farklı bir ayrıntısı ortaya çıkmaktadır.

Peki, 1939 genel seçimlerden önce, CHP'nin Denizli'den seçilecek milletvekili adaylarından biri olarak gösterilen Salih Zeki Ekimci kimdir? Biyografisine kısaca göz attığımızda, İstanbul'da oturan Denizli'li bir profesörle karşılaşıyoruz ve onu birbirine yakın bir çok iş alanında görürüz.

S.Zeki Ekimci, 1880'de Denizli'de doğmuştur. 27 yaşında iken önce İzmir'de başlayan, sonra İstanbul'da devam eden süreçte çıkarttığı "Ziraat ve Ticaret Mecmuası"nda müdürlük ve başyazarlık yapmıştır². Yayıncılık dışında, kendi alanındaki ihtisası sayesinde yüksekokullarda öğretimlik de (*Ekonomi ve Ticaret Mektebi Müdürlüğü* ve *Halkalı Ziraat Mektebi Aisi Muallimliği*) yapmıştır. Bunların yanı sıra değişik zamanlarda bir çok bürokratik görev almıştır. *İzmir Bölgesi Orman ve Madenler Müfettişliği*, *Ankara Bölgesi Ziraat Müdürlüğü*, *İktisat ve Ticaret Bakanlıkların İhracat Muhafızlığı*, *Sigorta Komisyonluğu* ve *İstanbul Ticaret Odası Tetkikat Şubesi Şefliği* gibi.

Hayatına kısaca değindiğimiz Ekimci, seçimlerden önce, 4 Haziran 1939'da, CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, Denizli'de nâm

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine

Gen kabul intihabında Denizlide namzedliğimin konulmasına münasade buyrulmasını istihhas etmiştim . Umumî intihap günden önce partinin tarafından başarılanıp bazı vilâyetlerde ikinci müntehitlere sunulan yoklama namzed listelerinin Denizliye aid olanında naçis isminin de bulunduğuna o vakit sevinçle öğrenmiştim .

Denizlide müracaat eden yüz küsur talip arasından seçilip listeye dahil edilmeliğim , ve mebusluğa layık evsafı haiz görülmeliğim muhterem partininin lütfen hakkında gördüğü yüksek bir tevccüh ve itimad eseridir .

Çok sevinç ve iftihar duyduğum bu lütuftür itimaddan dolayı arzu gükran eder ve partininin sadık bir ferdi nifatile deşim bu itimada lâ-yık olmağa çalışacağımı terif eylemişim . Tecrübe yokluğunda Denizli vilâyeti kazalarında ekseriyeti ihraş edememeliğimnin sebebi Denizli mülhakatından aldığı mektuplarda şu suretle isah edilmektedir:

Denizlide ve kazalarında ştedenberi halkın ekseriyeti beni (Ziraaat ve Ticaret gazetesini sahibi Salih Zeki) veya (Ziraaat maharriri Salih Zeki) yahut menloketteki eski soy adımıyla (Soğancı oğullarından Salih Zeki) deye tanırlar , cumhuriyet ünvanına ve yeni soy adını bilmesler .

saldığı şekilde anılmak istediğini belirtti bir ricada bulunmuştur. Çünkü, bu seçimlere milletvekili talebinde Denizli gibi bazı illerde mübbel fazla olmuş ve parti yönetimi bu illerde yapacağı yoklama ile milletvekili adaylarını belirlemek istemiştir. O kadar ki, Denizli'den milletvekili adaylığına 100'den fazla kişi başvurmuştur. Ancak, bu kadar kişi arasından adaylığı açıklanan Salih Zeki Ekimci yoklama seçiminde çoğunluğu sağlayamamış ve bu duruma kendisi de şagımıştır.

İstanbul'da oturan Ekimci'nin Denizli'den kendisine gönderilen bazı mektuplardan anıldığı ise, Denizli ve çevresinin kendisini yoklama listesinde yazan biçimiyle, yani "Profesör Salih Zeki Ekimci" olarak tanımadığıdır. Ekimci'ye göre, sadece tanınmamış değil; aynı zamanda yadırganarak yabancı sayılmıştır. Ona göre, Denizli'de kendisi hâlâ

"Ziraat ve Ticaret Gazetesi sahibi Salih Zeki" veya "Ziraat maharriri Salih Zeki" veya eski lakapları "Soğancı oğullarından Salih Zeki" olarak bilinmektedir. Bu yüzden, kendisini seçecek ikinci seçmenlerin (müntehit-1 sanlıların) daha çok bilinen lakabıyla hatırlayacağını düşünerek, genel sekreterliğe gönderdiği yazıda bu duruma dikkat çekmiş ve bu mektubunun partideki dosyasına iliştilmesini istemiştir. Gerçekten, 1934'te soyadı kanunundan sonra bir süre çoğu yerde insanlar birbirlerini yine eski lakaplarıyla anmayı sürdürmüşlerdi. Bu açıdan bakıldığında, Ekimci'nin ricası çok yeraltı de sayılmazdı.

Peki, Salih Zeki Ekimci'nin bu ricası işe yaramış mıydı? Gözlemlere bakılınca bu şaka yetersiz kalmıştır. Çünkü, seçilen Denizli milletvekillerini arasında Ekimci'nin ismi yoktur.

1- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı (BKA), Cumhuriyet Halk Partisi Arşivi (CHP-ARŞİV), (katalog numarası: 498.1.0.0 / 2008.1192.1) (04.05.1999).

2- Bu şaka konusu deşilken, Örneğin Ankara MEB Müdürlüğünde bir sayı ile nazırmışın. Bu deşilken arzıdırma bu rızası olarak ele alınması şankir.

Denizli'li Mühendisler İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Denizli'ler

Prof. Dr. Necati Inceoğlu*

Ali Abalıoğlu babasından duyduğu, Denizli Lisesi mezunlarının 1940'lı yıllardaki başarısı ile ilgili bir bilgiden bahsetti. İstanbul Teknik Üniversitesi arşivlerinde bunu araştırırken incelemeyi daha derinlere götürmeyi düşündüm. 1909 yılından itibaren İstanbul Teknik Üniversitesi'nden mezun olan Denizlililerin bir taramasını yaptım. (o yıllarda Mühendishane-i Berri Hümayun, daha sonra Yüksek Mühendis Mektebi) Böyle bir araştırmaya öncülük ettiği için Ali Abalıoğlu'na teşekkür ederim.

Kayıtlarda rastladığım en eski Denizli doğumlu Mühendis 1903 yılında adı geçen kurumdan mezun olmuş olan Emin oğlu Tefvik. Diploma numarası 164 olduğuna göre ondan önce de bazı hemşehrilerimizin mühendis diploması aldığını düşünebiliriz. Ancak kayıtlara geçmemiş olması mümkündür. O yıllarda mühendis mektebinin altı yedi yılda, takriben yirmialtı, yirmiyedi yaşında bitirildiği düşünülürse Emin oğlu Tefvik 1876-77 doğumlu olmalı. Onu izleyen yılda 1910'da aynı okuldan Şükrü mezun olmuş. Kayıtlarda onun baba adı yazılmamış. 1911 yılında Hacı Bayram oğlu Tefvik okulu üstün başarıyla, kayıttaki terimiyle "Kemali Ala" ile tamamlamış. Bu o yılların titiz ve kılı kırk yaran mükemmeliyetçi ortamında az rastlanan bir olay. Hemşehrimiz Tefvik'in daha sonraları ne yaptığını bilmiyoruz, ama mezunların hemen hemen tek çalışma alanının demiryolu yapımı olduğunu biliyoruz. Büyük olasılıkla İmparatorluğun her yanına uzanmakta olan Demiryollarından birinde belki, Hicaz Demiryollarında, Belki de Bağdat demiryolu hattında çalışmıştır. Zira Emin oğlu Tefvik, Şükrü ve Hacı Bayram oğlu Tefvik'in mezun oldukları yıllarda ülkenin, Osmanlı İmparatorluğu'nun, sınırları Avrupa'da Saray Bosna'ya, Asya'da Hicaz'a, Afrika'da Sudan'a kadar uzanmaktaydı. Onların çalışma alanı da bu dev coğrafyayı kaplamaktaydı. Okudukları kurum da bir İmparatorluk Üniversitesi'dir. Örnek vermek gerekirse; 1910 yılı mezunlarının yarısından fazlasının doğum yeri, Balçık, Preşne, Şam, Yafa, Selanik, Görice (galiba bugünkü Romanya'da bir Kent), Tikveş gibi, bugünkü ulusal sınırlarımızın dışındadır.

Hemşehrimiz Tefvik'in Kemali Ala'yla mezun olduğu 1911 yılında kayıtlarda şöyle bir bilgi var. *"...Bu arada Balkan Harbi dolayısıyla mekteb bir sene kapalı kalmış olduğundan bundan sonraki sınıf 1330 Haziranda diploma alacakken tatilde de ders okutulmak suretiyle 1329 nihayetinde diploma alabilmiştir."* Belli ki bir yandan savaş yorgunu olan ülkenin ihtiyaçları, diğer

yandan iktidara gelmiş ya da gelmek üzere olan İttihad ve Terakki Partisinin kalkınma ve hızlı imar projeleri gereği bir sınıf mühendis ihtiyacını karşılama için erken mezun edilmiş. Bu zor koşullarda Tefvik'in kemali Ala'sı daha büyük önem taşıyor. Büyük olasılıkla bugün Suriye, Ürdün ve Lübnan'da hala kullanılan demiryolu hatlarında onun emeği var.

1912 ile 1921 yılları arasında Denizli doğumlu bir mühendisin kaydına rastlanmadı. Bu da doğaldır. Zira Denizlililer o yıllarda Balkanlar'da "Denizli Müfrezesi'nde ve daha önemlisi, Onbirinci Denizli Tümeni'nde başta Çanakkale, Kafkaslar ve Suriye - Lübnan Cephesi'nde savaşmaktaydılar. O karışık ve acılı yıllarda bir gencin İstanbul'a gönderilmesi mümkün olmamış.

1921 yılı kayıtlarında da şöyle bir bilgi var. *"...Bu sınıflar harb dolayısıyla askere alınan ve tahsil senelerinde bir kaçını boş geçiren talebelerin harbten avdet ettikleri sınıf olup son sınıfta tahsil devresi kısa tutulmuştur."* Bu öğrencilerden çoğu İmparatorluğun Çanakkale, Galiçya, Kafkas ya da Suriye cephesinde savaşmıştır. İstanbul'a döndüklerinde yorgun ve tükenmiş olmalı. Bunu tahsillerinin kısa tutulmasından anlıyoruz, cepheden pek azının sağ dönebildiği bellidir, zira okul çok az sayıda mezun vermiştir. Bu gençleri mesleklerini uygulamaya başlamadan önce yeni bir mücadele beklemektedir. Onlar İnönü, Sakarya ve kurtuluşun son savaşını da yaşayacaklardır, ulusal sınırlar içinde onları yeni bir imar ve kalkınma görevi beklemektedir.

1935 yılına kadar arşiv kayıtlarında Denizli doğumlu bir öğrencinin mezuniyet kayıtlarında adına rastlanmıyor. Bu şu anlama gelmektedir. 1929 yılına kadar Mühendis Mektebine Denizli'den giden olmamış ya da, varsa bile kayda geçmemiştir. Bilindiği gibi 1914 ile 1922 arasında sekiz yıl süren savaş genç nüfusu tüketmiştir. Kalanlar ise okumaktan çok kısa yoldan hayatlarını kazanmak için çalışmaya başlamış olmalı. Kaldı ki 1928'de başlayan Dünya Ekonomik Krizi Denizli'deki mütevazı ekonomiyi de etkilemiştir. İstanbul'da Yüksek Mühendis Mektebi'nde bir öğrenciyi okutmak o günkü koşullarda büyük harcamalar gerektirmektedir.

1935-36 yılında Mehmet oğlu Lütfi Karaca 701 diploma numarası ile Yol bölümünden mezun olmuştur. Bundan sonra her yıl bir Denizlilin mezun olduğunu görüyoruz. 1016 diploma nolu Hüseyin Avni Çavuşlar Elektrik bölümünde 1941-42'de, 1167 diploma nolu Fethi Kömürçüoğlu ve 1185 diploma nolu Cemil Ilgaz (daha Sonra İTÜ de

Denizli Lisesi / Fot. Süleyman İnan

bölümünden 1944-45'te 1287 diploma nolu Seyfi Ünal Mimarlık bölümünden, 1294 diploma nolu Tarık Kozanoğlu Demiryolu bölümünden, 1635 diploma nolu Muzaffer Özergin İnşaat bölümünden 1945-46 yılında mezun olmuşlardır.

Cemil İlgaz'ı İTÜ de öğretim üyesi olduğum dönemde yakından tanıdım. İnatçılığıyla ünlüydü ve bu nedenle kendisine inatçılara takılan bir takma ad takılmıştı.

1945-46 yılı o dönem Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün oğlu Ömer İnönü'nün de Mühendis Mektebi'nden mezun olduğu yıldır. Bu yılın Denizli Lisesi yönünden büyük önemi vardır. Bu altı öğrenci 1937-38 yılında Denizli Lisesi'nden mezun olmuş olmalıdır. Rahmetli Dayım Cafer Abaloğlu da o yıllarda Denizli Lisesi'nde öğrencidir. Bu kişileri tanımaktadır ve daha sonra da onların Mühendis Mektebi'ne girişteki üstün başarılarından oğlu Ali Abaloğlu'na sitayişle bahsetmiştir. Bu incelemeyi de kendilerine borçluyum. Mühendis Mektebi'nin o yıllarda çok az sayıda mezun verdiği de düşünülürse muhtemelen aynı yıl girişli ama farklı yıllarda mezun bu altı gencin başarısı övülmeye değer.

Bu yıllarla ilgili bir anıyı da anlatmakta yarar var. Mühendis Mektebi öğrencisi Ömer İnönü, gene Mühendis Mektebi'nde okuyan, kesin olmamakla birlikte galiba Ankara Valisi ile o dönem bakanlarından birinin oğulları, Gümüşsuyu'nda Mühendis Mektebi'nin yurdunda kalmaktadırlar. Yurt kapısı gece saat 10 dolayında kapanmakta ve bekçi o saatten sonra kimseyi içeri almamaktadır. Bir akşam bu üç genç Beyoğlu'na çıkarlar ve biraz dolaştıktan sonra yurdun kapanış saatinin geldiğini anlayıp geçmekte olan bir tramvaya atlarlar. Savaş yıllarının sıkı disiplinli İstanbulu'nda hareket halindeki tramvaylara atlamak yasaktır. Bir bekçi bunları yakalar ve karakola götürür. Komiser sorgulamaya başlar.

-Adın ne? Birinci delikanlı adıyla birlikte vali babasının soyadını söyler. İkinci delikanlı da adını ve bakan babasının adını söyler. Komiser şüphelenir,

şöyle bir yüzlerine bakar. Üçüncü gence sorar:

-Adın ne?

-Ömer,

-Baba adın?

-İsmet,

-Soyadımda İnönü demeyeceksin değil mi?

-Öyle efendim, soyadım İnönü der.

Komiser gençleri tanır, bekçiye döner,

-Be adam bula bula valinin, bakanın ve

Cumhurbaşkanı'nın oğullarını mı bulup getirdin der.

Gençlere de sertçe bir daha yapmayın der ve gönderir.

(Bu öyküyü asistanlığımda o dönemi bilen hocalarımdan dinlemiştim. İnönü kesin, bakan konusunda yanlışmış olabilirim, belki başka bir bürokratin oğluydu).

Daha sonraki dönemlerdeki bakan ve başbakan çocuklarının yetişme tarzı ve davranışlarıyla karşılaştırıldığında bu örnekte Cumhuriyet'in ne kadar eşitçi olduğunu görmek mümkündür. Cumhurbaşkanı'nın oğlu herkesle birlikte yurtda kalmaktadır.

1949-50 yılına kadar İTÜ'den mezun Denizli'linin kaydına rastlanmıyor. 1949-50 öğretim yılı sonunda Babadağ 1926 doğumlu Cevat Düzen 1963 diploma no'suyla makina bölümünden, aynı yıl 1928 doğumlu Suat Müftüler de Sümerbank adına okuyarak mezun olmuşlar.

2189 diploma no'lu Acıpayam 1924 doğumlu Abdurrahman oğlu Hüseyin Yılmaz, Elektrik bölümünü tamamlamış. Kendisinin daha sonra Amerika'ya gittiğini başarılı çalışmalar yaptığını biliyoruz. Daha sonra; 1951-52 yılında 2242 diploma no'lu, M.Fehmi oğlu Armağan Sökmen, İnşaat, 1952-53 yılında 2429 diploma no'lu, Tefik oğlu Yılmaz Külahçı, (bölümü kayda geçmemiş) mezun olmuşlar.

1947-48 yılı Denizli Lisesi için gene üstün bir başarı yılıydı. Bu yıl mezun olan beş genç 1953-54 yılında mühendis oldular. O yıllar Demokrat Parti'nin iktidara geldiği, İkinci Dünya Savaşı ekonomik sıkıntılarının hafiflediği ve Türkiye'de büyük inşaat faaliyetinin sürdüğü yıllardır. Yurdun her yerinde barajların temelleri atılmakta, yeni fabrikalar yapılmakta, yollar inşa edilmektedir. Bütün bu inşaat faaliyetlerini sırtlayanlar büyük ölçüde İstanbul Teknik Üniversitesi mezunlarıdır. Bu yıl mezun olan;

2679 diploma no'lu 1930 doğumlu, Hilmi oğlu Vural Kozanoğlu (Mimarlık)

2888 diploma no'lu 1930 doğumlu, Hasan oğlu Orhan Özalp (İnşaat)

2725 diploma no'lu 1930 doğumlu, Ali Nazım oğlu Hasan Nejat Alpan (Makina)

2893 diploma no'lu 1930 doğumlu, Hüsnü oğlu Salih Örnek (Makina)

2964 diploma no'lu 1929 doğumlu, Mustafa oğlu Murat Hadımlıoğlu (Makina) Fakültelerinden mezun olmuşlar.

1954-55 yılı mezunları:

2986 diploma no'lu Feridun Alpat (Mimarlık)

3057 diploma no'lu Teoman Güray (İnşaat)

1955-56 yılı mezunları:

3332 diploma no'lu İ. Hakkı Hamamcıoğlu (İnşaat)

3466 diploma no'lu İ.Halil Hamamcıoğlu (Gemi)

1956-57 yılı mezunları:

3549 diploma no'lu Hüseyin Kömürcüoğlu

3646 diploma no'lu Türem Gündüz

3647 diploma no'lu Nevzat Moraloğlu

3717 diploma no'lu İbrahim Kallıoğlu

3727 diploma no'lu Özhan İnce (İnşaat)

1957-58 yılı mezunları

3871 diploma no'lu Ayhan Acatay (İnşaat)

3898 diploma no'lu Özdemir Erkmen (İnşaat)

3981 diploma no'lu E.Erdal İşçioğlu (Elektrik)

4071 diploma no'lu M.Orhan Atik (Makina)

1958-59 yılında, 4098 diploma no'lu Turhan Ülkü,

4224 diploma no'lu Mustafa Demirci, 4391 diploma

no'lu Nurettin Öztapak, 4419 diploma no'lu Salih

Özmutaf ve 1959-60 yılında da, 4522 diploma no'lu

Güler Ulutaş, 4711 diploma no'lu Ülkü Kutluk, 4775

diploma no'lu Nahit Kitapçioğlu, 4811 diploma no'lu

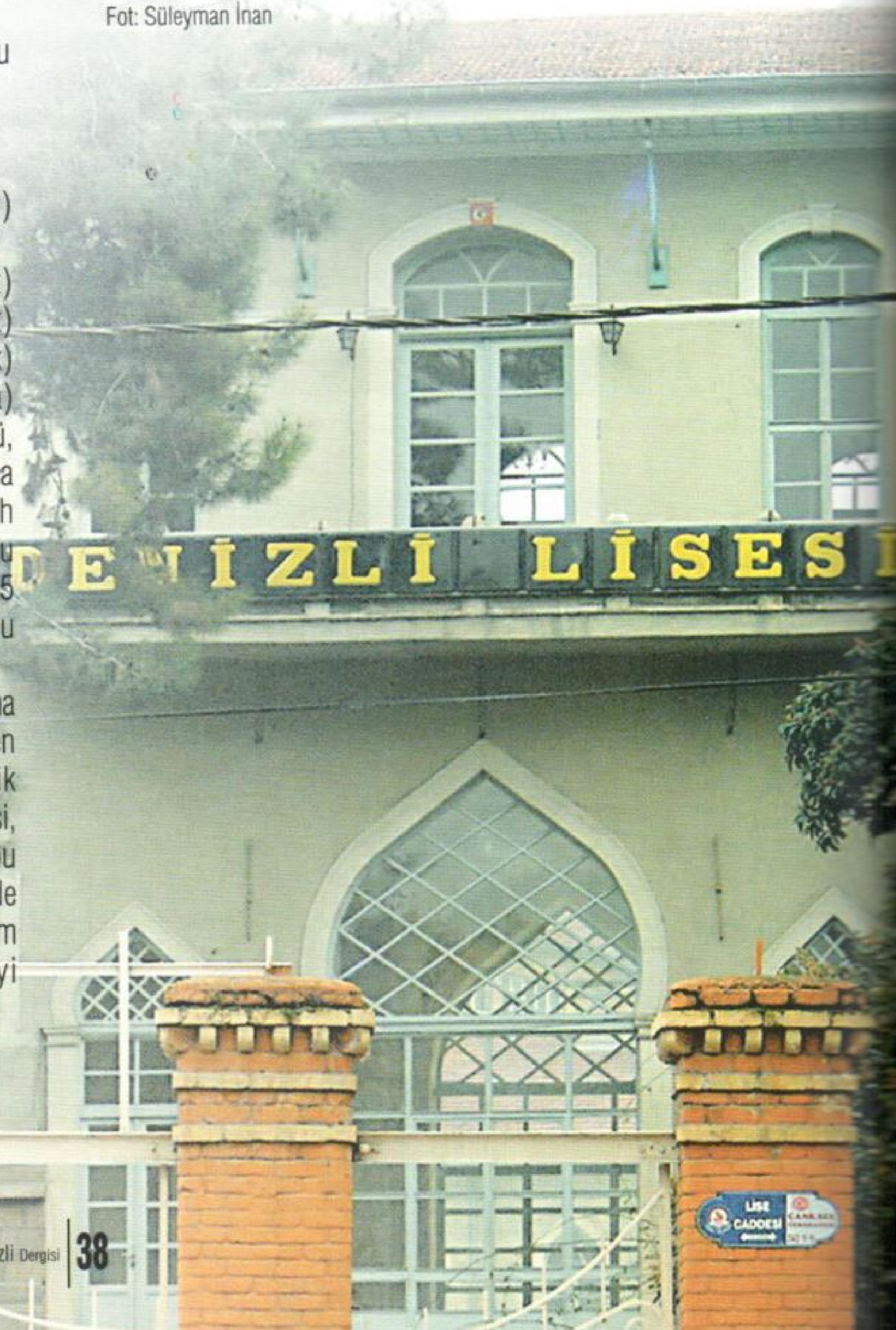
E. Songüler mezun olmuşlar.

Bu liste günümüze kadar sürüp gidiyor. Ama artık İstanbul Teknik Üniversitesi mühendis yetiştiren kurum olarak yalnız değildir. Önce Yıldız Teknik Üniversitesi, 1960'larda Orta Doğu Teknik Üniversitesi, daha sonra da çok sayıda mühendislik bölümü bu kervana katılıyor. Bugün ülkemizin çeşitli illerinde yalnız mimarlık alanında otuzun üzerinde bölüm olduğu düşünülürse gelinen nokta daha iyi anlaşılacaktır.

Ayrıca yukarıda adları verilen kişilerin Denizli Lisesi'nde ve Mühendis Mektebi'nde okudukları yıllarda Türkiye'nin kişi başına milli geliri önceleri. elli doları daha sonraları son grubu verdiğimiz 1960'lı yıllarda 300 doları aşmıyordu. Denizli'den İstanbul'a trenden başka ulaşım aracı yoktu. 1953'ten sonra İstanbul'a İzmir'den aktarma ile vapur ya da Bandırma üzerinden de gidebilirdiniz. Ama bu yolculuk iki eziyetli gün demektir. 1955 yılında mezun olan öğrenciler sınav için İstanbul'a giderken hepsi üçüncü mevki tren bileti almışlardı. Bugün gençlerin bilmediği bu mevki, bir kompartımanda sekiz kişinin tahta sırada oturarak iki gün yolculuk etmesi anlamına gelir. Ama o hayat neşeliydi, eğlenceliydi ve öğrenciler arasında büyük bir dayanışma vardı. Çoğu öğrenci masraf olmasın diye şubat tatilinde dönmez, okul yurdunda kalırdı. Bayramlarda birkaç günlük tatilde anne-babaya koşmak düşünülmezdi bile. Zaten bu öğrencilerin çoğu da bursla okumuş ve devlete borcunu çalışarak ödemiştir.

Başarı, emek ve ülkemiz imarına katkıların şükranla andığımız, Türkiye'nin fakir, meşakkatli savaş yıllarında güç koşullarda yetişmiş mühendis hemşehrilerimize çok şey borçluyuz. Bugünkü endüstri şehri Denizli'de onların büyük katkıları var.

Fot: Süleyman İnan

Okuduğumuz Koca Mektep Denizli Lisesi

Coşkun Önen

Üsemizin bugüne kadar olan geçmişini inceleysek; Denizli'de "Rüştiye Mektebi", 1874 de Çatalçeşmedeki Belediye Parkında açılmıştır. Bu okulun ilk "öğretmeni Hisarî" Ali, ikincisi Halil İbrahim idi. 18 yıl aralıksız "öğretim yapan bu 4 sınıflı okul,

1892 de dört sınıflı, iki yıl sonra da beş sınıflı "Liva İdadisi" ekline girmiştir.

1315 (Miladi 1899) büyük depreminden sonra yıkılma tehlikesini önleyecek kadar bir tamir gören okul, dört yıl sonra Değirmenin, mahallesinde bir eve gelmiş, burada gelen 6-7 ay süresince esaslı bir tamir görerek tekrar eski yerine dönmüştür. Bu "Liva İdadisi"nin ismi "San'at İdadisi" olarak değiştirildiğinde; bunun 4 sınıflı "İptidai", bir "İhzarî" ve beşincisi de "Umumi ve Sinaî" sınıfları oluyor. Bir yıl sonra "İptidai" sınıfların "Numune Mektebi"ne vererek biri "İhzarî", diğer ikisi "Umumi ve Sinaî" olmak üzere 4 sınıflı kalmıştır. Bir müdür ve onbir öğretmeni bulunan okulun öğrenci sayısı 29 dan yukarı alınmamıştır. Öğrencilerinin azlığından dolayı binasını, yeni oluşturulan "Kız Numune Mektebi"ne bırakarak o günkü Vakıflar İdaresinin bulunduğu binaya gelen "San'at İdadisi"nde bir öğretmene iki öğrencinin bile düşmediği zamanlar olmuştur.

1922 de 200 öğrencisiyle beşi "İptidai" olmak üzere dokuz sınıflı "Sultani Mektebi" oldu; diğer dört sınıfın toplam 50 idi. Bir müdür ve bir muavin ile birlikte öğretmenlerin sayısı 17 yi buldu.

"Kız Numune Mektebi"nin, "Selçuk Hatun Mektebi" adını alarak Kuyupınar mahallesindeki "Rehber-i Maarif" İptidai mektebine taşınmasıyla boşalan bu binaya asıl sahibi "Sultani Mektebi" geldi. 1925-26 ders yılı sonunda Vekalet emriyle ilk kısımlarını Vılayet emrine verdi. 1926-27 ders yılı başında "Muhtelit Orta Mektep" (Karma Orta Okul) olarak bugünkü Ana Binaya geçti.

Bu Ana Bina, 1914 yılında "Müstakil Denizli Sancagının Mutasarrıfı olan Elazığlı Tevlik Beyin düşüncesi, halkın ve o sırada Kalem Reisi bulunan Erkan "harp Kaymakam" Bedri Beyin yardımlarıyla Hususi Muhasebe (Özel İdare) den alınan bir parayla birkaç bahçe ve bina istimlak edilerek temelleri atılmış, 1915 de bodrum katıyla birinci katın kargir duvarlar ve ikinci katın çatısı kurulmasına rağmen Mutasarrıf Tevlik ve Kaymakam Bedri Beylerin aynı günlerde Denizli'den başka yere tayinleriyle uzun süre yüzüstü kalmıştır. Hatta, Nafia (Bayındırlık) Heyetinden alınan bir rapora dayanan Vılayet Encümeni, bu binanın ikinci üst kısmını yıkmak için bütçeden 13 bin lira para

ayırıyor. Bu kötü kararın tatbikine geçileceği sırada sonradan Devlet Şırası Mülkiye Dairesi Reisi olan Bay Mithat, Denizli'ye Vali oluyor. Verilen bu karar bozarak yıkımı durdurduğu gibi ayrıca Vılayet Bütçesinden 100 bin lira daha daha ayırarak, geceli gündüzlü Çalışmayla banisi olma gereğini kazandığı Lise Binamızın yapımını sağlıyor.

Henüz tamamlanmamış olmasına rağmen 1926-27 ders yılı başında "Muhtelit Orta Mektep" 135 öğrencisi ve 1. sınıfıyla bu binaya taşınıyor, okul müdürlüğüne getirilen Yusuf Ziya, bu görevde 1931-32 ders yılına kadar kalmıştır. 1928 de, aynı bina içinde 1. sınıf ve yatılı bir de "Köy Muallim Mektebi" açılıyor ve bunun

müdürlüğüne de Tevfik Kuran getiriliyor. Aynı bina içindeki iki okulun müdürlerinden Tevfik Kuran'ın Orta Tedrisat (öğretim) Şube Müdürlüğü ne atanmasıyla her iki okulun müdürlüğüne de 1931-32 de Sacit (Öncel) Beye veriliyor.

"Köy Muallim Mektebi" 1932-33 ders yılı sonunda lagvediliyor (kapatılıyor). Lise sınıflar da açılarak Orta Mektep, Lise halini alıyor. Müdür Sacit Bey'in 1933-34 ders yılı sonunda Sivas Maarif Müdürlüğü ne tayin olmasıyla o sıralarda 423 öğrencisi bulunan Lisemize 1934 te Tevfik Kuran, yeniden Direktör (Müdür) olarak geliyor ve bu görevde 1938 yılına kadar kalıyor. Bu tarihte 180 kız, toplam 1283 öğrenci bulunuyordu.

Vilayet Hususi Muhasebesi (özel idare)ye ait bina, 1931 yılında Bakanlıkça 101.354 liraya satın alınmış 13300 liralık tamirat yapılmış, ayrıca 3000 liralık tahsisatla etrafındaki bahçeler istimlak edilmiştir.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün oğlu Ömer İnönü ile birlikte Mühendislik Mektebi (Bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi) imtihanlarına giren Denizli Lisesi 1939-40 mezunlarından altı öğrencinin hepsi de (Faruk Çelik, Tarık Kozanoğlu, Halil Bengisu, Antalya'lı Abdurrahim Erdem, Antalya'lı Semihve bir öğrenci daha) bu imtihanlar, yine 1939-40 mezunu Nail Oğuz da İstanbul Teknik Okulu (bugünkü Yıldız Teknik Üniversitesi) ikincilikle kazanmışlardır. Denizli Lisesi öğrencilerinin bu başarısı, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün de dikkatini çekmiş, Denizli'ye gelerek Lisemizi ziyaret etmiş, Matematik öğretmeni Raşit

Mocanın sınıfına girmiş bütün öğretmen ve öğrencileri başarılarından dolayı tebrik etmiştir. O tarihten sonra "Denizli İsmet İnönü Lisesi" olarak anılan Lisemiz, 1950 Seçimleriyle başa gelen Demokrat Parti döneminde "İsmet İnönü" ismi kaldırılarak tekrar "Denizli Lisesi" olmuştur.

Bu yıl benim ve dönem arkadaşlarımla, Lisemizden mezuniyetimizin ellinci yılını kutladık, aramızdan ayrılan kıymetli öğretmenlerimiz ve sınıf arkadaşlarımızın adlarını rahmetle anıyoruz.

İşte 50 yıl önce mezun olduğumuz Koca Mektep'in o güne kadar olan hikayesi. Son 50 yılın hikayesini de daha genç arkadaşlara bırakıyorum.

Bir Kıbrıs Gazisinin Kıbrıs Barış Harekatında 15 Sıcak Günü

Ercan Haytoğlu*

Kıbrıs Barış Harekati Gazisi Hamdi Helvacılar'ın Barış Harekati sırasında tuttuğu günlük, geçen bu zaman içerisinde önemli bir hatıra haline gelmiş bulunmaktadır. Kıbrıs topraklarına 20 Temmuz 1974 tarihinde çıkmadan 3 gün öncesi 17 Temmuz 1974'den itibaren yazılmaya başlanan, çoğu günlük notlar halinde tutulan ve baş kısmı 17 sayfa şifrelerden meydana gelen hatıra, toplam 36 sayfadan oluşmaktadır. Hatıra Defteri'nin 17-35 sayfaları arası askerlik dönemine ait olup, terhisine kadar Kıbrıs'ta geçen günlerini içermektedir.

Bu hatıra defteri bugün için, o dönemin canlı bir tanığının ardından yaşadıklarını günümüze aktarması yönünde çok değerli olsa gerektir. Bu nedenle Gazimizin o günlerin sıcak gelişmelerine Hatıra Defteri'nde yer verdiği gibi, bizde bu tarih şahidinin yazdığı günlüğün bir bölümünü günümüze taşımak istedik.

Hatıranın bir önemi de şurada yatmaktadır ki, tarife tanıklık eden gazi 20 yaşında Denizli'den askere gitmiş bir gençtir. Ve o dönemde böyle günü gününe olayları yazabilecek bir sorumluluk duymuş olması şaşırtıcı ve çok dikkat çekicidir.

Harekatin ilk sıcak gününden itibaren 15 gününü gazimizin satırlarından görüyoruz.

20 Temmuz 1974: Şafağa doğru Kıbrıs'a yaklaşmıştık. Bizimle 10 savaş gemisi 5 denizaltı vardı. Koruyordu.. Saat 09.00'a doğru Kıbrıs dağları görünmeye başlayınca bizi koruyan savaş gemileri Rum ve Gıme sahillerini bombalamaya başladı. Bizleri donanma gemisinden çıkarma gemilerine bindirdiler. Kıbrıs'a doğru yola koyulduk. Rumlar biz görüncce ateş edip bombalamaya başladılar. Epşy bir zaman kıyıya yanaşamadık. Savaş gemilerimizin ve uçaklarımızın sayesinde kıyıya yanaştık. Çıkarmanın kapakları açıldı.. Hemen gemiden fırladım. Göğsüme kadar denize gömüldüm.. Hemen karaya fırlayıp tam şper yapıp şper aldım. Kıbrıs'ın dağları ve Gıme cayır cayır yanıyordu. Rumlar daima bize ateş ediyordu. Böldüğümüzü bularak ilk mevzilerimizi kazdık. Artık tamamen savaş içine girmiştik. Gece bazı ağır ve hafif çatışmalarla geçti.

21 Temmuz 1974: Sabah kalkınca bulunduğumuz yerin Gıme olduğunu öğrendim. Gıme'yi tamamen aramak için sabahleyin Gıme'nin içine dağıldık. Akşama kadar aradık. Çoklarını yakaladık. Fakat öldürmedik, esir aldık. Evler olduğu gibi duruyordu. Rumlar her şeylerini bırakıp kaçmışlardı. Gece mevzilere geldik. Bu gece de çatışmalar oldu.

Kıbrıs Gazisi, Hamdi Helvacılar

22 Temmuz 1974: Sabah kalktım su içmek için depoya gidiyordum. Her taraf cesetlerle doluydu. Cesetlerin yanlarında yatıyorduk. O anda büyük bir sürprizle karşılaştım. 3 sene beraber çalıştığım Osman'la cepheye karşı karşıya gelmişim. Birbirimizi görünce kucak kucakla sarmıştık. O gün üçüncü çıkarmayı yapacak gemilerimiz için sahil muhafızlığına gittik. 3. çıkarmayı başlarıyla koruduk. Oradan geldikten sonra düşmana karşı ilerlemeye başladık. Epşy yol aldıktan sonra bir Rum köyü karşısına yanık bir dağın eteğinde 2. mevzilerimizi kazarak mevzilendik. Düşmanla karşı karşıyaydık. Artık köyde Rumlar gözüküyordu. Akşam olunca mevzilerimize çekilip düşmana karşı her an tetikte bekledik.

23 Temmuz 1974: Sabah bir dilim ekmeğe sulu çorbalarımızı kaşıkladık. Karşımızdaki köyü aramaya gittik. Birkaç ihtiyar erkek ve kadından başka kimse yoktu. Bu günümüz beklemeye geçti.

24 Temmuz 1974: Bu sabahta iyi kötü yemek yedik. Temmuzun ve Kıbrıs'ın kavurucu sıcaklığına çıplak dağda cayır cayır yakıyordu biz. Gece bazı çatışmalar oldu.

25 Temmuz 1974: Günlerimiz geçtikçe iş zorlaşmaya başladı. Bir yandan susuzluk bir yandan açlık perişan ediyordu bizi. Bu günde akşam olmuştuk. Gece 1-2 mevzi nöbetim vardı. Gece yine bazı çatışmalar oldu. Sabaha uyku yoktu gözümüzde

Hürri Hürriyyet ve erdemli Düşün Buzut, Yürüşü - Kıbrıs (4 Şubat 1974)

26 Temmuz 1974: Yine günlerimiz sıkı sıkıya geçiyordu. Karşımızdaki Rum köyünü yine aramaya gittik. Bir şey bulamadan döndük. Yanımıza deniz piyadeleri geldi. Gece bazı hareketler oldu. Fakat ölen yaralanan olmadı.

27 Temmuz 1974: Sabah yine bir dilim ekmelele sulu çorbayı kışkırdık. Gönlümüz beldelede geçti. Bir kaptan bir kızıla Dış köşü yemek yiyorduk. Çok zor günler geçiriyorduk. Cepheye gece sakin geçti.

28 Temmuz 1974: Bugünümüz hareketli geçti. Rum köyünden bazı mevzilere ateş açılar. Fakat önemli bir durum olmadı. Akşam gecemiz uykusuz döşmanı gözlemlele geçti.

29 Temmuz 1974: Bu günümüz zor geçti. Çünkü karşımızdaki Rum köyünde ölen Rum askerlerini görmeye gittik. 8-10 Rum gördük. Ölüye geri döndük. Geceleri taşın toprağın üzerinde yatıyorduk. Hiçbir battaniyemiz yoktu. Gece bazı maddesel kök çabışmaları ile geçti.

30 Temmuz 1974: Bugün yine bir dilim ekmelele ile çorbamızı yudunuladık. Bu günümüz acı geçti. Çünkü su doldurmaya giden Deniz Piyadelerinden iki erimizi Rum askerleri tarafından maddesel kökde ağır şekilde yaradılar. Bu olay bizleri iyice harekettirdi. Bir emir verseler yürüyacaldık döşmana karşı. Ne çare ki ateşler vardı. Sözümüzü bozmuyorduk. Gece sakin geçti. Fakat sabaha karşı önemli çabışmalar oldu.

31 Temmuz 1974: Susuzluk açlık mahvediyordu bizi. Ne olursa olsun dayanacaldık. Zaman geçiyor, maddesel, içinde banyo yapıldığımız suda plallik içinden içiyorduk. Hava çok sıcak olduğu için suda yallıyorduk. Elbet bilecekdik bu zor günler. Bugün böyle esali geçti.

1 Ağustos 1974: 2. Hareketli günün yaklaşıca bizler harekettiyorduk. Beldelemeden çarımız sıkılıyordu. Günlerdir su yüzü görmüyorduk. Uman bahçelerindeki motorları çabışarak soğuk su ile banyo yapıca. Gece sakin geçti.

2 Ağustos 1974: Bugün bir dilim ekmelele çorbamızı kışkırdık. Gün geçiyece Ekmelele tamamen bizim oluyordu. Bugün yine karşı köyü aramaya gittik. Bir şey yoktu. Susuzluk öldürüyordu bizi. Ama biz bu sığınaklara dayanıyorduk. Gece sakin geçti.

3 Ağustos 1974: Bugün yine erkenden kalkmış, döşmana karşı pusu kurmuş bekliyorduk. Piyadeler yaralanan arkadaşların acısını almak için Rumlara karşı saldırıya geçerek perigan attılar.

30 yıl önce yaşanmış ve Kıbrıs Türklü ve Türkiye'nin hayali nedenlerle kendisini içinde bulduğu Kıbrıs Barış Harekati çok önemli askeri tecrübelerin kazandırmasına yol açmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gerçek bir savaş hareketi içerisinde aldığı eğitim olumlu sonuçları gözlemlendiği gibi, askerleri de gördüğümüz ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmıştır. Bu bir habirelerin yayınlanması, gün yüzüne çıkması sağlandıca daha fazla birliklerin kazandırılması sağlanmas olacaktı.

Denizli Tarihine Not Düşme Adına Eğreti Gelinler

Öğr. Gör. Şevket Kızılcık*

SEÇMELER KİTAP

*Eğreti Gelinler - Şükran KOZALI - Bilgi Yayınevi - Eylül 2004
- 269 Sayfa - Türk Edebiyatı, Roman - 10.000.000,- TL.*

Denizli'de tartışma gündemleri yaratan "Eğreti Gelin" olayı, mahkemeye kadar gitti. Bu tartışmaların basrol rolünde diyebileceğimiz Şükran KOZALI'nın kitabının özetini inceleyelim. Dünyaya sessizce gelmişti eğreti gelinler ve yine öyle gideceklerdi. Mezar ziyaretlerinden biri Kostak Emine'yi ele verdi, yazarıyla karşılaştırdı. Denizli'den (Göller Şehri'nden) başka hiçbir yerde yaşanmamış olan "eğreti gelin geleneği"ni el altından yürüten zengin aileler, ergen oğullarını kadın bedeniyle tanıştırmaya hazırlarken, kendi evlerinde özel döşeli bir oda açıyorlar. Şevişgen bedenlerini karn tokluğuna mektepli delikanlılarına sunan bu kadınlar, eğreti gelinlikleri süresince yol yordam öğrenip bilgileniyor, insanca bir hayatı rüyada yaşıyorlar. Kozalı'nı delip keleşmek isterlerse, kızgın buharı sokulup canlanmaları önleniyor.

BÖÜ'n tartışma, yanda bir gazete tanıtımından örneği verildi,

Denizli yazar Şükran KOZALI'nın Denizli'de geçtiğini iddia ettiği, münferit bir kaç olaya (1)dayandırarak yazdığı "Eğreti Gelinler" romanı ile, romanın 2004 yazında Kastamonu'da başlayan film çekimlerinin medya aracılığıyla Ülke gündemine taşınmasıyla başladı.

Öyle ki Denizli'de önce alçak sesle kulaktan kulağa konuyla ilgili fısıldaşmalar, bir anda televizyon kanallarına, radyo programlarına ve gazetelerin öze likde magazin sayfalarına, köşe yazılarına taşındı. Tıpkı mısır patladı gibi çoğalan konudan bahseden yayınlara ilgili veri sayısı (İnternette, örneğin çok kullanılan arama motorun olan) "google" programında 2680 olarak veriliyordu (01.11.2004).

Kaldı ki bu sayıya Denizli'de yerel basın verileri dahil bile edilmemişti.

Konunun üzücü olan yanı, yazarın kitabın arka kapağında yazdığı "Denizli'den (Göller Şehri'nden) başka hiç bir yerde yaşanmamış olan 'eğreti gelin geleneği'..." ifadesinin referans olarak verilmesi ve magazin bir yaklaşımla daha çok film tanıtımları ve romanın popüler tanıtımında, kullanılmasıydı.

akıllı çıkarılamamış ..." derler ya... Oysa burada taşı atan KOZALI, hem yazar, hem akıllı hem de roman ve film aracılığıyla Ülke gündemine konuyu kuyuya bir taş atmak misali taşıyınca varsındı kırkbin kişi çıkarsındı artık... Tıpkı böyle bir oluşumu yaşadık son dönemlerde... Ya ne yazık ki konu Denizli'de böyle bir gelenek varmış gibi yerini aldı kamu oyunda... Konuya Folklor ve Sosyolojik bilimleri adına bakan bilim adamlarının bu tür münferit olaylara gelenek denilemeyeceği, olsa olsa

"sosyal vaka" denilebileceğini yazara ilettikleri, yazarın da "kitabın yeni baskısında eğreti gelini gelenek yerine sosyal vaka olarak geçireceğim" beyanının başına yansımış olmasına rağmen... (Deha 20, 10 Ekim 2004 sh. 2 Al Gözlüm Seyriyle)

Bu bağlamda "Denizli'de eğreti gelin geleneği" sözü her karşılaşıldığı yerde her inca ruhlı insanı yaralayacağı için konu haldonda bu yazıyı yazma gerektirdiğini ve mecburiyetini hissettik.

İnsanlığın biyolojik, toplumsal ve ruhsal olmak üzere üç başlık altında toplanabilecek temel ihtiyaçları vardır. Varlığını sürdürme, Öleme ve ruhsal doyum... Her toplumda, tarihsel süreçte İnsanlığın bu

temel ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik çözüm yolları aranmış bir kısmı da kurumsallaştırılmış, kültür adı altında bir değerler manzumesi oluşturulmuştur. Varlığını sürdürme konusunda alın teriyle kazanmak ve karnını doyurmak bunun olumlu yanısıdır. Hırsızlık yaparak ihtiyacını giderenler bütün zamanlarda olmuştur. Ancak hiç bir toplumda hırsızlık övünçle karşılanmamış konu hırsız, teriminin soğuk, ayıplanan, suçlayan niteliğiyle karşılanmıştır.

Üreme, çoğalma ve cinsellik konusunda her ulus kendi değerlerini oluşturmuş, bunların toplumsal kabulünü de nakış nakış dokuduğu geleneklerle kurumsallaştırmıştır.

Kız kaçırarak ya da sevdiğine kaçarak evlenme de evlilikte bir yöntem olmasına rağmen gelenek olarak kabul görmemiş ve mesru düğünlerde yapılan uygulamaların hiç biri bu tür evlilikler de yapılmayarak güzelliklerden mahrum bırakmak suretiyle toplumsal bir caydırıcılık tavrı sergilenmiştir. Kızı kaçıran aile için bu, bir eksiklik duygusu yaratırken, düğün yapılmamış, kıza gelinlik, oğlana damatlık giydirilmemiş, taraflar uzun süre küs yaşamış, ömür boyu düğünle ilgili her türlü geleneğe bağlı uygulamalardan mahrum bırakılmıştır. Evlilik dışı her türlü cinsel deneyim ayıplanmış, ortaya çıkanlarsa ya mahkemelik olmuş ya da konuya ilişkin başka cezalandırma yöntemleri ortaya çıkmıştır.

Hal böyleyken yazarın Denizli'de varlığını varsayarak romanına konu edindiğini belirttiği altı örneğin, 1930 da kalmış olması, şehir de böyle bir konunun anlatılmaması ve bilinmemesi Denizlinin böyle bir konuyu gelenek şekline dönüştürülmesini bir tarafa bırakalım nefretle karşılaması, zaten böyle olası bir uygulamanın konu edinmesinden bile duyduğu rahatsızlığı ifade etmektedir. Bu noktada da böyle bir münferit varsayımı bu şehre kabul ettirmek gibi bir yaklaşıma hakkı olmaması gerektiği kanaatindeyim.

Demem o ki herkesin ayıbı kendine, dileyen gül koklar dileyen (...)

Ancak bir kaç kişi şey koklamış diye bütün bir şehirde şey koklamak geleneği vardı demenin anlaşılabilir mantığını da insanların vicdanına bırakmak gerektiği kanaatindeyim...

Şurası bir gerçek ki, yanlış, ayıp, çirkin, her toplumda, her zaman ayıptır, yanlıştır ve çirkindir. Bu terimler bunların içeriğini anlatmak için yeterlidir. İyi, güzel, doğru, kültür ve gelenek kelimeleri de terim olarak iyidir, güzeldir ve doğrudur. Dolayısıyla bu kelimeler ve terimler içerik yönüyle yalnızca iyi doğru ve güzeli ifade etmek için kullanırlar. Doğum ölüm, askerlik, söz, nişan, evlilik, mevlid, misafirlik, toplumumuzda kendi gelenekleriyle güzeldir, zaten güzel olduğu için de gelenektir...

Son söz sadece Denizli'de değil, ülkemizde değil dünyanın herhangi bir yerinde bile eğreti gelinler bir gelenek olamaz... Böyle bir sosyal vakanın gerçekliği varsayılsa bile bunlar birkaç kişinin ayıbı olarak kendi karanlık dünyalarında çöplüğe atılmış; çöpler misali tarihinin çöplüğünde çürüyüp gitmiş münferit birer sosyal vaka olarak görülmelidir. Münferit birkaç sosyal vakadan hareketle bunu bir şehre affetmek o şehir halkının hem geçmişine, hem bugününe hem de geleceğine bir bühtandır...

Dr. Abdi Asal

Omer Gökmen

Acıpayam 1920'ler

1913 senesinde Acıpayam'da doğdum. Doğduğum ev, Acıpayam'daki bütün evler gibi, geniş bir bahçe içinde ve kerpiçten yapılmıştı. İki kallıydı; alt kat ahır, üst kat odalar... İki odamız ve iki oda arasında da kilerimiz vardı. Bugünkü imkanlar o zaman olmadığından, yazın kuruttuğumuz meyve ve sebzeleri kilerde muhafaza eder, kışın da yerdik. Evimizde soba bulunmazdı; sadece ocak vardı. Ocakta hem yemek pişirilir, hem de ısıtmasından faydalanılırdı; bu arada, alt kalın ahır olmasının da evin ısıtılmasına kalkışı büyüktü. Ahırımızda hayvan olarak inek, manda, bir kaç keçi, eşek ve atlar vardı. Eşek binek hayvanı olarak kullanılır; atlardan, çift sürmede ve arabaya koşulmak suretiyle taşıma işlerinde faydalanılırdı. İnek, manda ve keçiler ise, evin süt ve süt mamulleri ihtiyacını karşılardı. Acıpayam pazarına veyahulla Denizli'ye götürülüp satılacak erzak v.s. varsa, bu atlı araba vasıtasıyla götürülürdü; çünkü başka hiç bir vasıta yoktu. Ben doğmuş olduğum bu evde onbeş yaşına kadar yaşadım, daha sonra ortaokulda okumak üzere Denizli'ye gittim. Benim çocukluğumda Acıpayam'da arpa, buğday ve tütünden başka bir şey yetiştirilmezdi; insanların bütün geçimi bunlardan sağlanıyordu. Biz güya Acıpayam'ın varlıklı bir ailesiyiz ama, ben bir seferinde hesabettim, bütün bir senenin geliri 150 lira... Bu yüzelli lira ile, anne baba ve dört çocuk –bir

ablam evlenmişti- olmak üzere altı kişi bir sene geçinecek. En çok yediğimiz şeyler: tarhana, bulgur, nohut, turşu, bir de luzlu çökelek. Sabah kahvaltımız daima tarhana çorbası idi. Eti, kurban bayramından, kurban bayramına yiyebilirdik. Bir kaç yılda bir de, eğer erkek oğlak olursa, onu besleyip, kışın keserek yerdik. Yazın tarlaya, ayakkabılarımız eskimesin diye yalınayak giderdik. Oyun oynamaya vaktimiz olduğu zamanlar, en çok oynadığımız oyun "kosa" idi. Orlaya bir çukur açılır, yuvarlak bir taş, sopa ile o çukura sokulmaya çalışılır; rakip de bir başka sopayla onu engellemeye çalışır.

O zamanlar Acıpayam'da doktor yoktu elbette. Baş ağrısı, karın ağrısı olur veya ateş yükselirse, hocaya gidilir muska yazdırılırdı. Bu işler için köyde iki hoca vardı, ama bu işi para karşılığı yapmazlardı. Köyümüzde, para karşılığında bu kabil işleri yapan üfürükçü v.s. gibi herhangi bir kimse de yoktu. Belli zamanlarda köye sünnetçi gelir, "Sünnetçiii!" diye bağırarak sokakları dolaşırdı. Çocuğunu sünnet ettirmek isteyen kendisini çağırır ve kapının önünde sünnet ettirirdi. Ben de bir gün, sünnetçinin geldiğini duyunca babama koşarak: "Ben sünnet olacağım" dedim ve bu suretle sünnet oldum.

Çocukluğumdan hatırlayabildiğim, o zamanki Acıpayam'ın önde gelen aileleri şunlardı: Sipahiler,

Dedezadeler, Kara Hüseyinler, Kasap Bekirler, Hancı Bekirler, Azgınlar...

Mahalle Mektebinden, Kız Erkek Aynı Sırada Oturmaya...

...İlkokulu Acıpayam'da okudum. İlk olarak, cami hocalarının ders verdiği mahalle mektebi gibi bir yere başladık; ancak, muntazam yürümüyordu; sekiz on kişiydik, onların da bir kısmı bırakıp gitti. Okul daha çok tercih ediliyordu; biz de okula geçtik. Acıpayam'ın ortasından bir çay geçer, çayın bir tarafında cami, diğer tarafında da okul vardır. Ayrıca bir de kız okulu vardı; caminin yakınında, basit bir binada idi. Bizim okulumuz daha muntazamdı ve iki katlıydı.

Hocalarımız din adamlarıydı ve ağırlıklı olarak din dersleri alırdık; mesela birinci sınıftayken namaz kıldırırlardı.. O soğuk havalarda, biz küçük çocuklar, çayda abdest alırdık. Bazen gelirken abdestimiz bozulur, haydi yeniden dereye... Ne de olsa çocuksunuz, bazen de tekrar bozulurdu, "Eh artık bu kadar yeter!" deyip namazı kılardık. İkinci sınıfa kadar bu böyle devam etti. İkinci sınıfta bir yenilik oldu: Hulusi Bey adında, Çallı bir başöğretmen geldi okulumuza. Hulusi Bey umumi harpte yedek subaylık yapmış. Daha sonra, yüzbaşılık yapmış bir öğretmen geldi. Ayrıca, Denizli idadisinde okumuş, Hacı Bey adında bir öğretmenle, Faik Asal adında bir başka öğretmen daha geldi. Bunlar mesleği öğretmenlik olan insanlar değillerdi, ama bize, din dersi değil, hakiki ders vermeye başladılar. Hatta, anne babalarımız, "Dini ne yaptınız, nedir bu öğrendikleriniz?" demeye başladılar.

Dördüncü sınıfa geldiğimizde ise, okula mesleği öğretmenlik olan, hakiki hocalar geldi. Ekrem Bey, İhsan Bey gibi... Bunlar hep idealist hocalardı; onlar geldikten sonra, önceki hocalar gitti. Bugünkü anlayıştaki ilk dersleri biz onlardan aldık. Bu hocalar geldikten sonra, kız okulunu da bizim okula aldılar ve kızlarla beraber okumaya başladık. Kızlar ön sıralarda, biz ise arkalarda otururduk, ama beşinci sınıfa geçtiğimiz sene kızlarla aynı sıralarda oturmaya başladık, böylelikle hiç bir ayrılık kalmamış oldu. Bu suretle, 10 yaşında girdiğim ilkokulu, onbeş yaşında bitirmiş oldum. İlkokulu bitirdikten sonra, ben de bir çok arkadaşımız gibi, Denizli'ye ortaokula göndermediler, köyde kaldık.

Denizli 1930'lar: Ortaokul

...Bir süre sonra, biz, ortaokula gidemeyen çocuklar anne babalarımıza baskı yapmaya başladık. Bu baskı netice verdi ve biz de Denizli'ye okumaya gidebildik; hem de otuz, otuzbeş kişi birden... Üçer, dörder kişi, birer oda kiralayarak okumaya başladık. Biz, liseye yakın Değirmenönü Mahallesinde oturuyorduk; bir odada ev sahibi, diğer odada biz.. Bahçeden arık geçirdi, sabahları yüzümüzü arıkta yıkıyoruz. Elektrik yok tabii ki. Gaz alacak paramız da olmadığından, derslerimizi yanan ocağın ışığında çalışır, bahçenin öbür ucundaki helaya gidebilmek için de çıra yakardık.. Onbeş günde bir kazanda su kaynatılarak çamaşır yıkanır, biz de onbeş günde bir, bir kenarda soyunarak su dökünürdük; tabii kar veya yağmur yağıyor da olabilirdi. O sıralarda, yirmi kişilik falan bir küçük otobüs sefere başlamıştı; onunla köyden ekmeğimiz gelirdi. Biz de mahalledeki bakkaldan kâh helva, kâh zeytin alarak öğünlenimizi geçiştirirdik. Hacı Hafız adında bir bakkal vardı, adam teraziye denk getirmek için, kefeye koyduğu helvanın üzerini bıçakla kazırdı; bunu hiç unutamamışım.

Denizli'den İnsan Manzaraları

Süleyman İnan*

Arzuhalci Ramazan Konar (1952 -)

*"Glmışti makama arz- ı hal için
Bey dedi yutkundu eydi başını
Bir azar yedi ki oldu o biçim
Şey dedi yutkundu eydi başını"*
Orhan Veli

Ramazan Konar, Tekel'den emekli. Yedi yıldan beri bu iş yapıyor. Bu işe başlamasında ana etken, başkalarına yardım etme arzusu. Birazcak da maişet tabii...

Ramazan Bey, Adliye binasının hemen yanında, Denizli Belediyesi'nin yer gösterdiği yedi bürodan birinde iş görüyor. Bu büroların belediyeye ödenen aylık kirası, yüz milyon TL'nin dörtte biri kadar. Bir buçuk metre kare olan bu büroların içinde arzuhalciler, kendi işleri ile ilgili her şeyi sığdırmışlar. Hem arzuhalcinin eşyası ne ki; bir masa, bir sandalye, bir daktilo ve bir kaç kırtasiye malzemesi değil mi?

Ramazan Bey'in işine saygısı her gün muntazam kravat takmasından belli. İş saatleri sabah 8, akşam 5; yani "mesaiyle geliyorlar, mesaiyle gidiyorlar".

Bir arzuhalcinin günümüzdeki iş toplumsal sorunlarla ilgili elbette. Daha çok, emeklilik, veraset, aynaların mal bölüşümü, maaş bağlanması ve genel şikayet üzerine.

Ramazan Bey diyor ki, "daha çok işi basitçe görmek isteyenler bize gelir". Bir de para sıkıntısı çekenler. Gelenlere yol yordam gösterilir, "arz ettikler" yazılır. Bu yüzden arzuhalcilere, bulmacalarda sıklıkla sorulduğu gibi, "diplomasız avukatlar" denir.

Arzuhalcilere gelmeyen yoktur aslında. Eli kalem tutanlar bile gelir. Ramazan Bey'e bir gün boşanma davası açmak isteyen öğretmen bir bayan gelir. Ramazan Bey ona der ki, "bana boşanma için bir neden söyle, ben gerisini getiririm". Kadın sıklıkla - mıkla bir şeyler söylemeye başlar. Ramazan Bey, kadın daha sözünü bitirmeden ilk sayfa dolusu on beş maddelik bir boşanma dilekçesini hazırlar. Kadın, bu dilekçeyi okuduğunda "bunların hepsi doğru, hep aktımdan geçerler" der.

Sözün tam burasında bildik bir fıkrayı nakledelim. Köylünün bir arzuhalciye girmiş, derdini anlatmış. Arzuhalci, "yazaym yazmasına da aştım da, nasıl olsun?" demiş. Köylü, "Şöyle yüreğe işleyen bir şeyler yaz, parayı düşünme" deyip lekemeye çıkmış. Arzuhalci, yazıp bitirdikten sonra köylü, "hele şunu bana bir kez oku efendi" demiş. Yazı okunurken köylü ağlamaya, başını yumruklamaya başlamış. Bir yandan da ağıt yakarmış: "Vay benim fahihsiz başına gelenler". Arzuhalcinin yazdığı o kadar acıklıymış ki, kendisi bile yazılanlara şaşmış.

Ramazan Bey ve diğerleri, eski zamanların arzuhalcileri gibi bir zaman sonra işin ehil olmuşlardır.

Vakfımız; Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş ülkeler arasındaki lâyük olduğumuz yeri alabilmemizin ve içinde bulunduğumuz ekonomik, sosyal ve uluslararası sorunların çözümünün "EĞİTİM" olduğu gerçeğinden hareket ederek 13 Aralık 1999 tarihinde Abalıoğlu Ailesi tarafından kurulmuştur.

Eğitim-Kültür-Sanat ve Spor çalışmalarını kurumsallaştırmak, gençliğe ve topluma yararlı hizmetler sunarak ülkemizin sosyal ve kültürel yönden ilerleyip gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla Holding bünyesinde İstasyon Caddesi'nde hizmet veren vakfımız, Eylül 2004 tarihinden itibaren çalışmalarını İstiklal Caddesi'ndeki adresinde sürdürmektedir.

Faaliyetlerimiz

Atatürk ilke ve Devrimlerine, Laik ve Demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve bütünlüğüne bağlı, başarılı ve maddi imkanları bulunmayan üniversite öğrencilerine Ekim-Haziran aylarını kapsamak üzere karşılıksız burs veriyoruz.

Ayrıca muhtaç durumdaki ailelerin ilk ve ortaöğretimine devam eden çocuklarına ders araç gereci, kitap, kırtasiye yardımı yapılmaktadır. Onların derslerine giderlerini de üstleniyoruz.

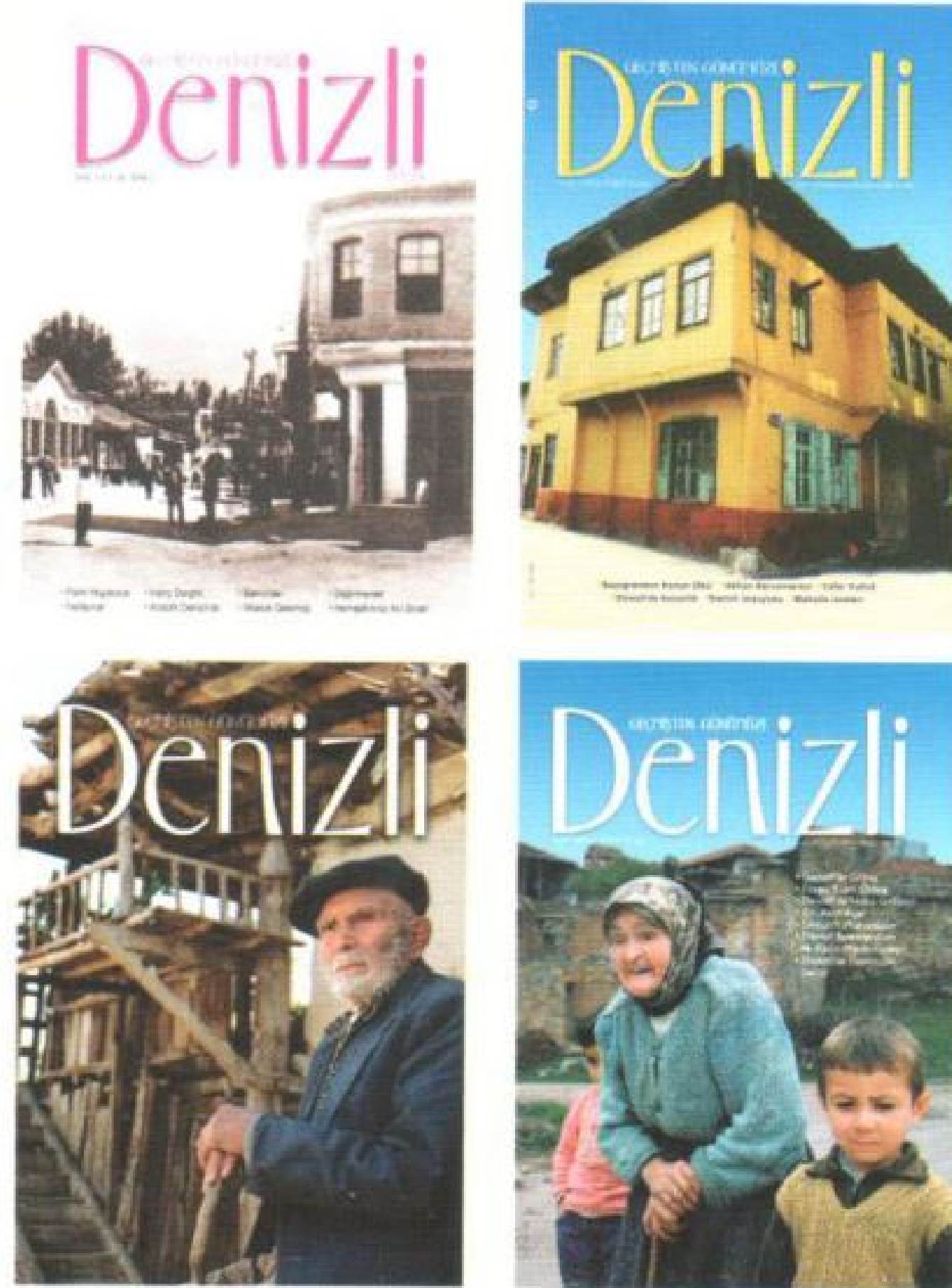
Cafer Sadık Abalıoğlu, Zaferiye Abalıoğlu, Dentaş İlköğretim Okulu ve Er-Bakır Fen Lisesi başta olmak üzere, okullarımızın faaliyetlerine sponsorluk yapıyor, okulların çeşitli bakım onarım, malzeme araç-gereç ihtiyaçlarını karşılıyor.

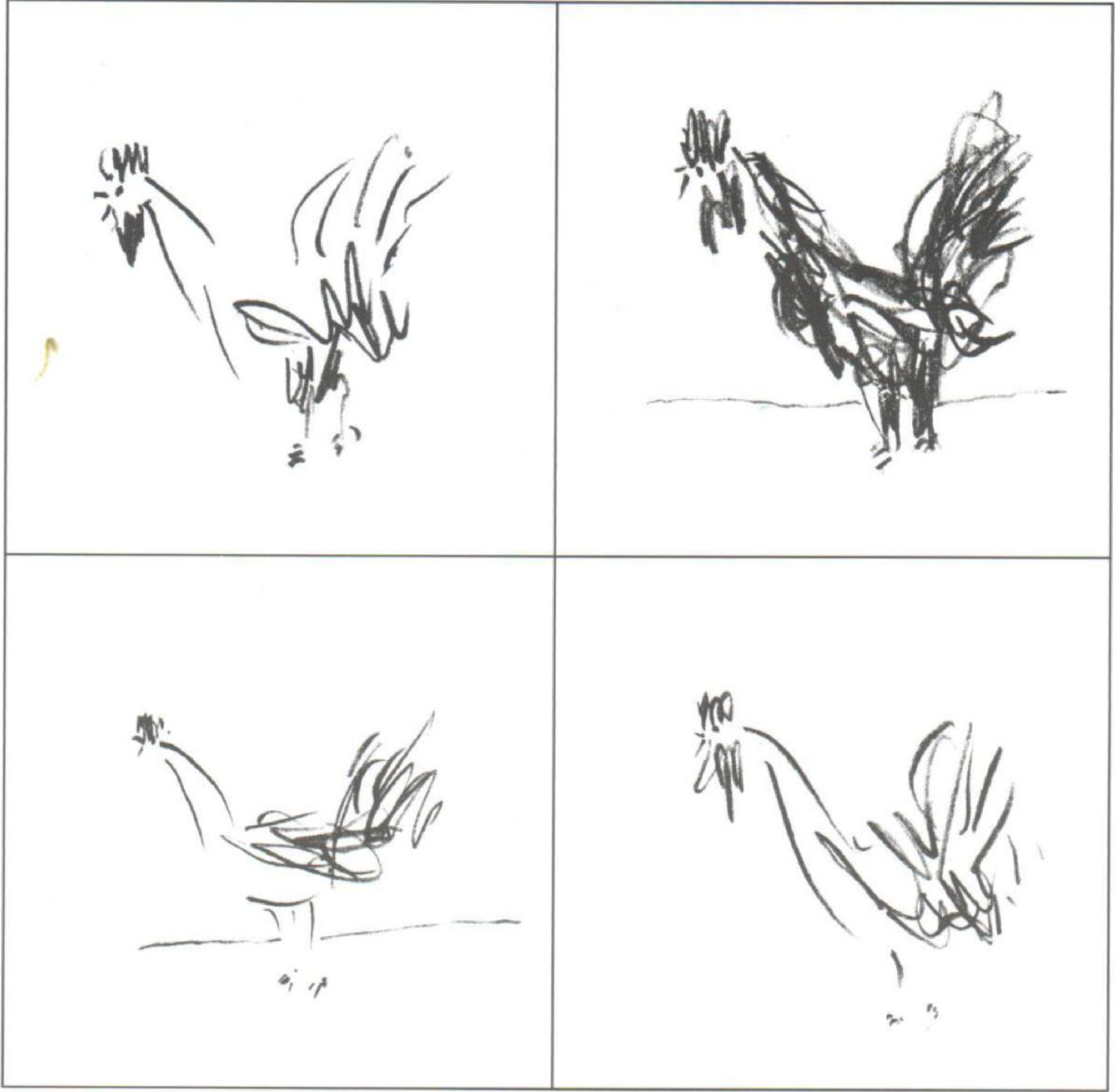
Toplumun pek çok kesimini eğitici ve aydınlatıcı konferanslar, söyleşiler ve toplantılarla kalkındırabilmek amacı ile Milli Eğitim Müdürleri ve okul aile birlikleri ve çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak, konularında uzman kişilerin katkılarıyla sosyal yaşamı destekleme faaliyetlerini gerçekleştiriyoruz. (Aile Planlanması, Çağdaşlık ve Kentlilik Bilinci, Kanserden Erken Tanı, Şiddetin Toplumsal Boyutu, Sigara ve Madde Bağımlılığı ve Zararları vb.)

Denizli sosyal yaşamını geliştirmek, geçmişten günümüze yaşanan tarih, kültür ve sanat olaylarını yeni nesillere aktarmak ve Denizli belleğine sahip çıkıp, yaşatmak amacıyla; Vakfımız sponsorluğunda, "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DENİZLİ" adlı üç ayda bir yayınlanan dergi çıkarıyoruz.

Bünyesinde klasik ve sanal kütüphaneyi barındıran, toplumun her kesiminden insanların yararlanacağı, eğitim ve kültür yuvası olmasını hedeflediğimiz, kentimizin mimari özelliğini taşıyan bir "Denizli Evi" ni 2004 Ekim ayında Cafer Sadık Abalıoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı olarak hizmete açtık.

Benzer çalışmalarımız, çocuklarımıza, gençlerimize desteklerimiz sürecektir...

Kara kalem çalışması horoz deseni (Duktus)
(Prof. Dr. Tahsin Hancıođlu)